

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Infoühiskond ja sotsiaalne heaolu õppekava

Sotsioloogia ja Infoteadus eriala

Marii-Liis Tulk

Eesti elanikkonna suhtumine naiste osalusse Kaitseväes aastatel 2016–2021

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Kairi Kasearu, sotsioloogia PhD

Tartu 2022

AUTORIDEKLARATSIOON

Olen koostanud bakalaureusetöö iseseisvalt. Kõik töös kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Marii-Liis Tulk

22.05.2022

ABSTRACT

Attitudes of the Estonian population towards the participation of women in the Defence Forces 2016-2021.

The aim of this bachelor's thesis was to find out the attitudes and beliefs of Estonian residents regarding the participation of women in the Defence Forces, as well as the changes that have taken place in attitudes and beliefs between 2016-2021. The work used "Public Opinion and National Defence" data. Three characteristics related to the participation of women in the Defence Forces were used throughout the study, and the author found links between these characteristics and the following characteristics: socio-demographic characteristics; readiness to join the Defence League and/or the Women's voluntary defence organization; contact with the defence structures of the Estonian state; will to defend.

Through time series, the changes in attitudes and beliefs of Estonian residents were analysed over five years. Finally, through regression analysis, the author examined the profile of Estonian residents who belong to a pro-equality group and who belong to a non-equality group.

The analysis revealed that the vast majority of the population believe that women should complete military service under a separate programme that takes into account their physical ability. However, there were differences between residents with a certain profile. Men compared to women, Estonians compared to non-Estonians, residents with Estonian citizenship compared to non-citizens are in favour of women's military service on the same basis as men.

Until 2019-2020, attitudes towards women's military service were on an equal footing with men in an upward trend, after which attitudes began to decline. The results showed that men are more pro-equality than women. They are more likely to be part of a pro-equality group and believe that women should undergo military service on an equal footing with men.

Over the years, there has been a rise in the opinion that women should have the opportunity to serve in all positions and divisions.

Older people are more pro-equality than younger residents.

The biggest differences in the attitude in favour of equality are between Estonians and non-Estonians and residents of Estonian citizenship and other citizenship, where Estonians and residents with Estonian citizenship are more pro-equality. The regression analysis also showed that they belong to the pro-equality group.

Residents who are ready to join the Defence League and/or Women's voluntary defence organization, who has themselves or close friends has contacts with the state's defence structures and who have a higher will to protect, see more equality.

The results of the study showed that the majority of Estonian residents believe that women should have the opportunity to undergo military service voluntarily if they wish. Residents who were not in favour of women's military service, their attitudes towards this issue have become more pro-equality over the years. These included non-Estonians, representatives of other citizenship, the older population, residents who has themselves or close friends has contact with the state's defence structures and those who have a lower will to protect.

The opinion that women should undergo compulsory military service remained predominantly less than 10%. However, after several years it was evident that for certain groups, there was a desire to make military service compulsory for women. This included men, Estonians, respondents with Estonian citizenship, those with primary or basic education and those with vocational and secondary education, as well as respondents who have personal contacts with defence structures and those with a higher will to defend.

In summary, attitudes in favour of equality among the Estonian population are in an upward trend and politics and public opinion are compatible. Looking at the results, the attitude of the residents is mostly similar to the current situation regarding the participation of women in the Defence Forces.

SISUKORD

Sissejuhatus.....	6
1.Uurimuse taust	8
1.1 Naiste osalus militaarsfääris.....	8
1.2 Avalik arvamus	10
1.2.1 Avalik arvamus ja naised kaitseväes	11
1.3 Naised Eesti Kaitseväes	13
2. Probleemiseade ja uurimisküsimused	17
3.Metoodika	18
3.1 Andmed ja analüüsimeetodid	18
3.2 Tunnused	18
3.2.1 Sotsiaaldemograafilised tunnused	18
3.2.2 Naised kaitseväes.....	19
3.2.3 Riigikaitse organisatsioonid	20
3.2.4 Kaitsetahe	20
4.Tulemused.....	21
4.1 Naiste ajateenistuse läbimise normid	21
4.1.1 Sotsiaaldemograafilised näitajad ja naised ajateenistuses	21
4.1.2 Kokkupuuted riigikaitse organisatsioonidega ja naised ajateenistuses.....	23
4.1.3 Kaitsetahe ja naised ajateenistuses	25
4.2 Naiste teenimine Kaitseväes.....	25
4.2.1 Sotsiaaldemograafilised näitajad ja naiste teenimine Kaitseväes.....	25
4.2.2 Kokkupuuted riigikaitse organisatsioonidega ja naiste teenimine Kaitseväes ..	28
4.2.3 Kaitsetahe ja naiste teenimine Kaitseväes	30
4.3 Naiste suhe ajateenistusega	30
4.3.1 Sotsiaaldemograafilised näitajad ja naised ajateenistuses	30
4.3.2 Kokkupuuted riigikaitse organisatsioonidega ja naiste suhe ajateenistusega ...	34
4.3.3 Kaitsetahe ja naiste suhe ajateenistusega.....	36
4.4 Regressioonanalüüs	37
Arutelu	41
Kokkuvõte.....	44
Kasutatud allikad	46
Lisad.....	49

SISSEJUHATUS

Eestis on alates 2013. aastast naistel soovi korral võimalus astuda vabatahtlikult ajateenistusse. Lisaks on riik kasutusele võtnud erinevad meetmed, et suurendada naiste teadlikkust Kaitseväes karjääri tegemise võimalustest sooviga kaasata rohkem naisi Kaitseväkke.

Tänapäeva lääne ühiskonnas on naistel meestega võrdsed võimalused ning naisi kaasatakse üha enam militaarmaailma, mida on varasemalt peetud meeste alaks. Kuid endiselt leidub ühiskonnas traditsioonilisi uskumusi ja inimesed arvavad, et militaarmaailm ei ole naiste jaoks. Mida rohkem on ühiskonnas esinevad väärtused soolise võrdsuse poolt, seda suurem on naiste esindatus sõjaväes ning mida suurem rõhk on soopõhisele määramisele ühiskonnas, seda piiratum on naiste sõjaline roll (Segal, 1995). Antud mõte annab edasi, kuidas omavahel on seotud inimeste mõtteviis ja see, kuidas antud hoiakud mõjutavad erinevaid valdkondi. Kui 2014. aastal algas Ukrainas sõda, siis pidid naised tõestama oma tugevust, vastupidavust ning oskusi sõjapidamiseks ning ajapikku teenisid nad meessõdurite lugupidamise (Nikolayenko, viidatud Yuko, 2022 kaudu). Selle tulemusena toimus suurem sooline integratsioon Ukraina sõjaväes, mis omakorda muutis suhtumist relvajõududesse ja Ukraina ühiskonda tervikuna (Nikolayenko, viidatud Yuko, 2022 kaudu) ning 2021. aasta seisuga moodustas 15,6% Ukraina relvajõududest naised ning võib arvata, et praegu on sõjas võitlevate naiste arv veelgi suurem (Rudik, 2022, viidatud Yuko, 2022 kaudu).

Samuti mõjutavad teineteist avalik arvamus ja poliitika, seega on oluline läbi viia küsitlusi elanikkonna seas, et poliitikud oleksid teadlikud oma rahva meelsusest ja hoiakutest ning saaksid oma tegevuses arvestada rahva arvamusega.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada Eesti elanike suhtumine ja hoiakud naiste osalemise suhtes Eesti Kaitseväes ning kuidas on toimunud muutused suhtumises ja hoiakutes 2016.–2021. aastal. Bakalaureusetöö empiiriliseks aluseks on küsitlusuuringu „Avalik arvamus ja riigikaitse“ andmed.

Töö esimese poole moodustab kirjanduse ülevaade, kus autor toob välja naiste osaluse militaarsfääris: mis kasu toovad naised ning miks on vale arvata, et naised ei kuulu sõjaväkke. Samuti antakse ülevaade avalikust arvamusel ning seejärel spetsiifilisemalt avalikust arvamusel naiste osalemise kohta militaarsfääris, kus on ülevaade tsiviilelanike ning militaarmaailmaga kokku puutunud elanike hoiakutest välismaa uuringute näitel. Seejärel annab autor ülevaate naiste kaasamisest kaitseväkke Eestis.

Töö teises pooles sõnastab autor uurimisprobleemi ning püstitab probleemist tulenevad uurimisküsimused. Seejärel tutvustatakse alusandmetikku ja töös kasutatud meetodeid, millele järgneb analüüs. Analüüsile järgneb arutelu, kus autor annab vastused uurimisküsimustele ning seostab need teoreetilise osaga. Töö lõpeb kokkuvõttega.

1.UURIMUSE TAUST

1.1 Naiste osalus militaarsfääris

Palju on argumenteeritud, et meestel on sõjapidamiseks olemas vajalikud omadused ja naised ei sobi militaarsfääri. O'Neil (1981) on öelnud, et naised on traditsiooniliselt hellad ja mõistvad ning tundeid peetakse naiselikuks omaduseks. Mehed on aga bioloogiliselt üleolevamad, väärtust tõestatakse seksi kaudu ning võim, domineerimine, võitlushimu ning kontroll on mehelikkuse tõestamiseks olulised näitajad (O'Neil, 1981). Tänapäeval on naiste kaasatus sõjaväes suurenenud ning teadlased toovad välja, miks naiste sõjaväkke mittekaasamise põhjused ei ole enam relevantset.

Naistel on omadused, mis tulevad kasuks sõjapidamises ja riigikaitstes. Nad võivad pakkuda spetsiifilisi pädevusi, mis parandavad operatsioonide läbiviimist (Egnell, 2016). Nende kaasamine lahingutegevusse ning soolise võrdõiguslikkuse rakendamine operatsioonides võivad tõsta üksuse infokogumis- ja analüüsivõimet (Egnell, 2016). Lisaks on Egnell (2016) väitnud, et naisohvitserid võivad tuua militaar- ja humanitaarvaldkondade vahele sõbralikumad suhted, sest meeste domineerimine militaarsfääris on tekitanud kahe organisatsiooni vahel vastuolusid.

Naised võivad olla ka usaldusväärsemad. Näiteks saavad sõjaväes teenivad naised aidata endistel naisvõitlejatel tavaellu naasta, nad saavad intervjuuerida vägivalla ohvreid, juhendada naiskadette politsei- ja sõjaväeakadeemias ning suhelda naistega ühiskonnas, kus naistel on keelatud meestega rääkimine (United Nations, i.a, viidatud Egnell, 2016 kaudu). Välja on toodud ka naiste suurem motiveeritus, mis võib nende füüsilisi puudujääke kompenseerida (Siplane, 2017). Eestis läbiviidud uuringus on välja toodud, et kaitseväes ei ole siiski oluline sugu, vaid professionaalsus, suhtumine ja töökus (Siplane, 2017).

Palju on arutletud naiste sõjaväkke mittekaasamisest nende füüsiliste võimete pärast. On arvatud ja arvatakse siiani, et mehed on tugevamad ja seega on nad sõjapidamiseks õiged inimesed. Kuid viimastel aastakümnetel on räägitud, kuidas traditsioonilist sõjapidamist jääb vähemaks ning seoses sellega on olukord muutunud tööülesannetes ning eesmärkides. Muutused tehnoloogias ja selle kasutuselevõtt sõjaväes on loonud uusi töökohti, mis on omakorda loonud uusi võimalusi, kus ei ole vaja kasutada füüsilist jõudu. Näiteks on toonud Segal (1995) välja, et uute hävitusrelvade puhul ei ole vaja enam tugevat jõudu. Tulevikus on rohkem „virtuaalsõdasid“ ja füüsiline jõud ei ole enam oluline (Kennedy-Pipe, 2000). Vajalikuks saavad tehnoloogilised teadmised ja oskused, sealjuures ei ole oluline, kas masinat

kontrollib ja juhib mees või naine (Kennedy-Pipe, 2000). Binkin (1986) toob välja, et tööülesanded sõjaväes on ajaga muutunud spetsiifilisemaks, kus üks inimene tegeleb ühe kindla alaga (viidatud Segal, 1995 kaudu). Seetõttu on suurem vajadus tehniliste oskuste järele, mitte niivõrd füüsiliste oskuste järele (Binkin, 1986, viidatud Segal, 1995 kaudu).

Egnell (2016) on öelnud, et tänapäeval on olulisteks sõjalisteks ülesanneteks tegevused, mis tagavad rahu ja stabiilsuse. Sõjaliste organisatsioonide peamised ülesanded on tsiviilisikute kaitse, sealhulgas humanitaar- ja diplomaatilised tegevused, korra loomine ning seksuaalse ja soolise vägivalla ennetamine (Egnell, 2016).

Palju on väidetud, et naiste kaasamine sõjaväkke muudab sõjaväe efektiivsust negatiivselt. Egnell (2016) on efektiivse militaarorganisatsiooni mõiste kokku võtnud järgnevalt:

Efektiivne militaarorganisatsioon suudab täita ülesanded, mis on antud talle poliitilise juhtkonna poolt. Traditsiooniliselt tähendab see sõdimist ning võitu sõjas, millega kaitstakse oma riiki. Et selleni jõuda on relvajõud organiseeritud, treenitud, varustatud ning nad on omandanud professionaalse kultuuri- ning väärtustekogumi, et olla maksimaalselt tõhus oma ülesannete täitmisel. Distsipliin, lojaalsus, tugevus, kuulekus, „sõdalase mõtteviis“ ja ühtekuuluvustunne on vaid mõned aspektid, mis on militaarperspektiivist vaadatuna olulised, et sõjas vägivalda tõhusalt kasutada.

Uuringud on näidanud, et naiste kaasatus ei halvenda, vaid isegi tugevdab üksuse tulemuslikkust lahingtoetuse ülesannete täitmisel (Schreiber ja Woelfel, 1979). Samuti on Collins-Dogrul ja Ulrich (2017) väitnud, et inimesed, kes toetavad naiste relvajõududes osalemist usuvad, et segregatsiooni kaotamine tugevdab riigi sõjalist valmisolekut ning edendab sõjalist ja demokraatlikke ideaale.

Egnell (2016) on arutanud, et naiste mittekaasamine militaarsfääri üheks põhjuseks on hirm kaotada ühtekuuluvustunne. McSally (2007) on oma artiklis toonud välja sõjalise ühtekuuluvuse mõiste, mis ütleb, et ühtekuuluvus kirjeldab ühtsust ja sidet, mis peab meeskonnal olema, et olla lahingus üks meeskond. Samuti on ta toonud välja põhjused, miks on vale arvata, et naised nõrgestavad ühtekuuluvustunnet. Esiteks, sõjaline ühtekuuluvus koosneb grupist inimestest, kes tulevad kokku ühise missiooni või eesmärgi nimel, mitte ühise rassi, usutunnistuse või soo alusel (McSally, 2007). Teisena tõi McSally (2007) välja probleemid juhtimises. Ühtekuuluvustunnet võib negatiivselt mõjutada erinevad põhjused, mis ei ole üldse seotud sooga, aga näiteks võimetus teha oma tööd, isekus, rassistlikud hoiakud, kuid õige juhtimisega võib need probleemid eemaldada (McSally, 2007). On erinevad

võimalused, et moodustada ühtne meeskond ning juhtkond peab looma õhkkonna, kus austatakse igat inimest kui meeskonnaliiget, kellel oleksid võrdsed võimalused, vastutus ja kelle peale saaks loota (McSally, 2007). Kolmandaks tõi McSally välja, et ühtekuuluvuse kadumist toodi ettekäändeks, et naised 90ndatel õhuväest eemal hoida, kuid ajalugu on näidanud, et sellel puudus tõepõhi ning naised on näidanud, et nad suudavad õhuväes edukad olla.

Samuti on King (2013) välja toonud, et ühtekuuluvust ei määra sugu, vaid väljaõpe ja pädevus. Samuti näeb Eesti, et efektiivseks kaitsetöök on vaja motiveeritud ja suutlike inimesi milletõttu on välja töötatud ka poliitika, et rohkem naised Kaitseväge kaasata (Kaitseministeerium, 2017). Samuti ei leidu kinnitust argumendile, et naised vähendavad ühtekuuluvustunnet (Egnell, 2016). Samas, kui vaadata militaarsektorist väljapoole äriktorisse, on seal näha positiivseid mõjusid, mis toob endaga kaasa integratsiooni- ja võrdõiguslikkuse (Egnell, 2016). See näitab, et sugu ei mängi rolli ja põhjused, miks naised ei soovita kaasata on tegelikult teised.

Naiste soovi astuda sõjaväkke tuleks ära kasutada, et suurendada inimvara riigikaitstes. Kennedy-Pipe (2000) tõi oma artiklis välja, kuidas postindustriaalses ühiskonnas on probleem leida inimesi kaitseväge. Näitena tõi autor välja Suurbritannia, kus noormeestel on meditsiinilised ja füüsilised probleemid, mille tõttu on lükatud nende sõjaväkke astumise taotlus tagasi. Samuti prognoosib Eesti, et tulevikus võib oodata vähem inimesi kaitseväge elanikkonna vähesuse tõttu ning seepärast on vaja kutsealuste hulka mitmekesistada, sealhulgas kaasata naised (Kaitseministeerium, 2017).

1.2 Avalik arvamus

Avaliku arvamuse küsitlusi on oluline läbi viia, sest arvamuses esinevad muutused on oluliseks aluseks poliitilistele muudatustele. Mitmed teadlased on uurinud avaliku arvamuse ja poliitika vahelisi seoseid ning kuidas nad üksteist mõjutavad. Wlezien (1996) jõudis oma töös järeldusele, et poliitikute tegevuse ja avaliku arvamuse vahel on vastastikune seos. Lisaks on välja tulnud, et arvamuse aluseks olevad hoiakud ja suhtumine muutub enne, kui toimuvad muudatused seaduses või poliitikas. Page ja Shapiro (1983) uuringust tuli välja, et muudatused poliitikas viidi läbi aasta hiljem, kui oli muudatusi näha avalikus arvamuses. Wlezien (1996) jõudis oma analüüsis samuti järeldusele, et USA kongress ja president reageerisid ühiskonna hoiakulistele muudatustele kaitseteemalistes küsimustes. Poliitikute jaoks on oluline reageerida probleemidele, mis on rahva poolt esile tõstetud (Burstein, 2003), sest kodanikud, kes hoolivad ühiskonnas esinevatest probleemidest, võtavad valimispäeval arvesse, kuidas poliitikud antud

probleeme lahendavad (Arnold 1990, viidatud Bursteini kaudu, 2003). Antud tulemused näitavad, kuidas poliitikud reageerivad rahva soovidele ning nad võtavad neid arvesse poliitiliste muutuste küsimustes.

Poliitika ja avaliku arvamuse ühilduvus on kõrgem, kui ühiskonnas esinevad probleemid on silmapaistvamad (Page ja Shapiro, 1983). Seda kinnitab McConnell (1966), kes leidis, et poliitikud reageerivad avalikkusele rohkem silmapaistvate ja nähtavate küsimuste korral. Mida rohkem avaldavad inimesed konkreetse teema puhul muret ning teema konflikti ulatus on suur, seda rohkem on poliitikud ja avalikkus ühisel meelel (Page ja Shapiro, 1983).

See, kuidas poliitika reageerib avalikule arvamusele oleneb erinevatest teguritest. Soroka ja Wlezien (2004) jõudsid järeldusele, et Ühendkuningriigi avalikkus on poliitilisest käitumisest rohkem informeeritud kui Ühendriigid. Autorid võrdlesid omavahel Ühendkuningriiki kui unitaarriiki ning Ameerika Ühendriiki kui föderaalriiki (Soroka ja Wlezien, 2004). Eesti on valitsemissüsteemilt samuti unitaarriik, seega võime oletada, et antud tulemused kanduvad üle Eesti konteksti ning avalikkus on poliitilisest käitumisest teadlik. Poliitika reageerimisvõime on tugevam võrdelises ehk proportsionaalses valitsemissüsteemis, võrreldes enamusdemokraatia puhul (Hobolt ja Klemmensen, 2005). Kuna Eestis on proportsionaalne demokraatia võib öelda, et reageerimisvõime on kõrge. Lisaks võtavad proportsionaalse demokraatia valitsused kiiresti vastu seadusi „uutes“ poliitikavaldkondades, kus suur osa valijatest on teatud küsimuste pärast mures ehk nad on vähem isoleeritud avalikust survest kui enamusdemokraatia riigid. Poliitika ühtlustub avaliku arvamusega rohkem liberaalsete arvamuse muudatuste korral kui konservatiivsete (Page ja Shapiro 1983).

1.2.1 Avalik arvamus ja naised kaitseväes

Läbi on viidud mitmed uuringud, mis uurivad inimeste suhtumist naistesse, kes osalevad militaarvaldkonnas. Üks küsimus, mida palju arutatakse on kas naistel peaksid olema meestega võrdsed võimalused teenida sõjaväes kõikidel ametikohtadel või peab neile seadma piirangud. Matthews (1992) võrdles omavahel militaarõpilaste ja tavaõpilaste hoiakuid naiste suhtes, kes teenisid sõjaväes erinevatel ametipostidel. Autor jõudis järelduseni, et kadetid olid antud küsimuses vähem tunnustavad kui tavaõpilased (Matthews, 1992, viidatud Matthew jt kaudu, 2009). Sama tulemuseni jõudis aastaid hiljem Matthew jt (2009). Kui vaatluse alla võtta erinevad rollid sõjaväes, siis kõige suuremad erinevused tavaõpilaste ja militaarõpilaste hoiakutes ilmnisid relvajõududega seotud küsimustes, näiteks võitlusüksuses teenimine, meeskonna liige sõjalaeval ja laskur õhukaitses, kus militaarõpilased olid enim arvamusel, et

naistele antud rollid ei sobi (Matthew jt, 2009). Sarnaselt Matthew jt uurisid Kurpius ja Lucart (2000) oma töös erineva militaarvaldkonna akadeemia õpilaste ja tavakooli õpilaste suhtumist naiste osalusse sõjaväes. Autorid jõudsid tulemusteni, et tsiviilisikud olid naiste osaluse suhtes rohkem liberaalsed ja militaarkeskonnaga seotud inimesed konservatiivsemad (Kurpius ja Lucart, 2000). Lisaks, andis tavaelanikkond väiksema skoori antifeminismiga seotud küsimustes, nad olid vähem autoritaarsemad ning arvasid militaarõpilastest vähem, et mehed peavad olema karmid (Kurpius ja Lucart, 2000). Lisaks, arutasid nad, et tavakooli õpilased suhtlevad rohkem nii meeste kui naistega, mis teeb nad erinevuste suhtes aktsepteerivamaks, liberaalsemaks soorollide suhtes ning vähem autoritaarsemaks (Kurpius ja Lucart, 2000). Kui USA-s tehtud uuringud näitasid, et tavaelanikud pooldasid enam naiste osalemist militaarsfääris, siis Eestis on olukord vastupidi. Eestis tehtud uuringus on näha, kuidas tegevväelased suhtuvad naiste sõjaväelisse karjääri soovimamalt kui ühiskond (Siplane, 2017). Tegevväelased pooldavad tugevamalt, et naistel peaks soovi korral olema võimalus kaitseväes teenida, naistel peaksid olema võrdsed võimalused meestega teenida kõigil ametikohtadel (Siplane, 2017).

Erinevad arvamused naiste rolli suhtes militaarsfääris on ka meestel ja naistel. Kurpius ja Lucart (2000) jõudsid oma töös järelduseni, et meestel on traditsioonilisemad soorollid hoiakud kui naistel. Nad toovad esile, et uuringus osalenud mehed olid valinud endale traditsiooniliselt meheliku karjääriritee, mis omakorda võib tugevdada traditsioonilisi uskumusi meeste ja naiste rollide suhtes (Kurpius ja Lucart, 2000). Võrreldes omavahel nais militaarõpilasi ja tavakoolis õppivate naiste suhtumist naistesse sõjaväes, siis erinevusi ei esinenud (Kurpius ja Lucart, 2000). Autorid arutasid, et uuringus osalenud noored naised on üles kasvanud ühiskonnas, kus on tehtud korduvaid sotsiaalpoliitilisi jõupingutusi, et parandada naiste staatust ja õpetada neid olema iseseisvad, uskuma, et naised ei pea jääma traditsioonilistesse soorollidesse ja ka mehed ei pea järgima traditsioonilist käitumist, et end mehelikuna tunda (Kurpius ja Lucart, 2000). Samuti leidis Matthews jt (2009) oma uuringus, et naised on meestest enam toetavamad naiste erinevate rollide suhtes militaarsfääris.

Üheks arutelu põhjuseks on olnud naiste mõju sõjalisele efektiivsusele (Tuten, 1982, viidatud Wilcox, 1992 kaudu). Antud teema kohta on tehtud erinevaid uuringuid. Snider, Priest ja Lewise (2001) uurimuses tuli välja, et militaarkoolide õpilased tajusid, et naiste kohalolek kahjustab võitluse tõhusust (viidatud Matthews jt, 2009 kaudu). Ameeriklased, kes usuvad, et sõda on tulevikus tõenäoline, ei poolda naiste osalemist relvajõududes, sest nad usuvad, et sõja korral ei ole naised suutelised lahingusse minema (Wilcox, 1992).

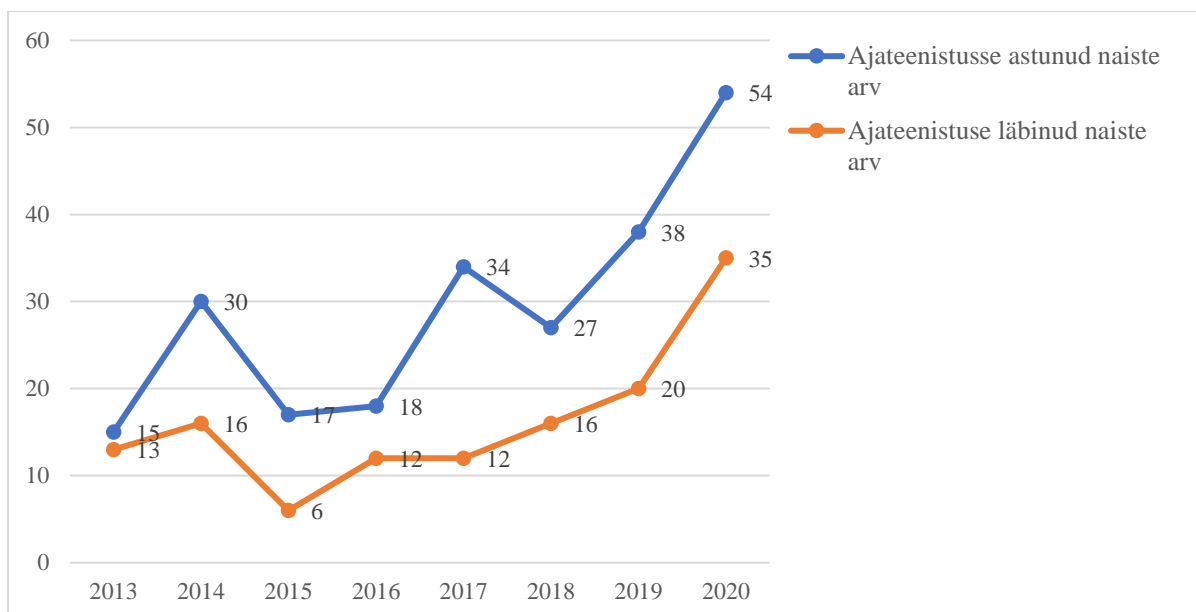
Poliitika võib muuta elanike hoiakuid naiste suhtes sõjaväes. Ameeriklased, kes toetavad USA aktiivset rolli välisasjades ja tugevat kaitse-eelarvet, ei kiida heaks naiste sõjaväes osalemist, kuid naiste kasvav tähtsus USA sõjalises valmisolekus võib nende elanike hoiakuid muuta toetavamaks mittelühingulistest rollidest (Wilcox, 1992). Cheatham (1984) võrdles omavahel kadettide hoiakuid kolme aasta jooksul, kui hakati vastu võtma USA Rannavalve Akadeemiasse. Tulemustes selgus, et mida kauem kadetid naistega koos õppisid seda positiivsemaks hoiakud naiste suhtes muutusid (Cheatham, 1984).

Suhtumist naistesse sõjaväes mõjutavad erinevad tegurid. Näiteks töid Wilcox (1992) oma töös välja, et tõenäoliselt mõjutab suhtumist naistesse sõjaväes tugevalt suhtumine soolisse võrdõiguslikkusesse ja poliitilised ideoloogiad. Lisaks arutas Wilcox (1992) oma töös, et osa ameeriklasi keskendub naisterollide küsimuses sõjaväes võrdõiguslikkusele, teised aga sõjalisele tõhususele. Elanikud, kes peavad oluliseks võrdõiguslikkust, pooldavad laiendatud naiste rolli sõjaväes ning ameeriklased, kes muretsevad naiste mõju pärast sõjalisele tõhususele, on laiendatud ametite vastu (Wilcox, 1992). Cook (1988) jõudis oma doktoritöös järeldusele, et noorematel ja kõrgemalt haritud elanikel on võrdsust pooldavamad hoiakud. Samale järeldusele jõudis Wilcox (1992), et nooremad ja kõrgema haridusega elanikud on toetavamad naiste osalemisel mittetraditsioonilistes rollides.

Arvamused naiste osalusel militaarsfääris erinevad omavahel riigiti. Ülaltoodud arutelu on uuringud läbi viidud USA-s, mis näitas tugevalt, et tavakooli õpilased on rohkem arvamusel, et naised võiksid teenida erinevatel ametikohtadel sõjaväes kui militaarõpilased. Kuid Matthews ja Eid (2005) leidsid oma uuringus, et Norra Mereakadeemia (*Norwegian Naval Academy*) kadettide hoiakud olid sarnased Norra tavaõpilastega, kes olid poolt, et naised võiksid teenida sõjalistel ametikohtadel (viidatud Matthews jt, 2009 kaudu).

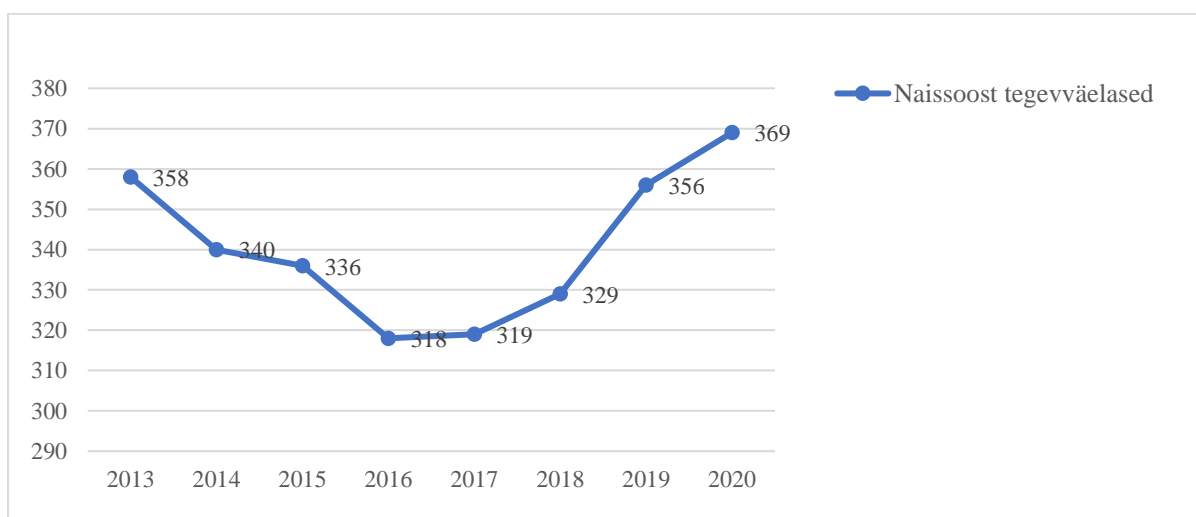
1.3 Naised Eesti Kaitseväes

Eestis on naistel võimalus astuda ajateenistusse alates 2013. aastast. Vastu võetakse 18–27-aastaseid vähemalt põhiharidusega Eesti kodanikest naisi (Eesti Kaitseväe kodulehekülg, i.a). Aastatega on naiste huvi ajateenistuse vastu kasvanud, mida näitab ajateenistusse suunduvate naiste arvu kasv. 2015. aastal astus ajateenistusse 17 naist ning 2020. aastal 54 naist (Kaitseministeerium, 2015 ja 2020) (joonis 1).

Joonis 1. Ajateenistuse kohust täitma asunud ja ajateenistuse läinud naiste arv aastatel 2013-2020 (n). Allikas: Kaitseministeerium 2013-2020.

2020. aastal astus tegevteenistusse 52% ajateenistuse lõpetanud naistest (Kaitseministeerium, 2020). 2020. aasta seisuga on ajateenistuse läbinud 123 naist ning ligikaudu 60% ajateenistuse lõpetanud naistest on edasi suundunud tegevteenistusse. (Kaitseressursside Ameti kodulehekülg, i.a). Kokku on tegevteenistuses 2020. aasta seisuga 369 naist (Kaitseministeerium, 2020) (joonis 2).

Joonis 2. Tegevteenistuses teenivate naiste arv aastatel 2013-2020 (n). Allikas: Kaitseministeerium 2013-2020.

Naised läbivad ajateenistuse meestega sama programmi alusel ning neil on võimalus valida endale sobiv ametikoht ja eriala (Kaitseministeerium, 2017). Meeste ja naiste erinevuseks

ajateenistuses on kehalise võimekuse kontrolltesti normid (Eesti Kaitseväge kodulehekül, i.a). Teine erinevus on võimalus esimese 90 päeva jooksul teenistus katkestada, kui kaitseväeteenistus neile ei sobi (Kaitseministeerium, 2017). Peale 90 päeva möödumist omal soovil enam katkestada ei ole võimalik (Kaitseministeerium, 2017).

Riik on võtnud kasutusele meetmed, et suurendada naiste kaasatust Kaitseväes ning pidanud sealjuures oluliseks, et naistel oleksid meestega võrdsed võimalused. Naiste kaasamist kaitsevärke toetab kampaania „Naised vormi“, mis viidi esimest korda läbi 2017. aastal ning seejärel 2021. aastal. Kampaania eesmärk on tekitada huvi 15–26-aastaste naiste seas ning kutsuda neid uurima ajateenistuse ja kaitseväge võimaluste kohta ning mõistma nende sobivust antud valdkonnas töötamiseks (Laanet, 2021, viidatud Kaitseministeeriumi kodulehekülje kaudu).

Lisaks, Riigikaitse arengukavas 2017–2026 on välja toodud, et aastaks 2026 soovitakse suurendada naiste võimalusi ajateenistuses ja tegevteenistuses osalemiseks (Kaitseministeeriumi kodulehekül, i.a). Samuti on välja töötatud poliitika, mis suurendaks naiste kaitseväeteenistuse osalemise võimalusi (Kaitseministeerium, 2017). Eesmärgiks on julgustada naisi osalema kaitseväeteenistuses, mille läbi on ka võimalus rohkem inimesi Kaitsevärke värvata (Kaitseministeerium, 2017). Kaitseministeeriumi valitsemisala lähtub naiste sõjalisse riigikaitseesse kaasamisel järgmistest läbivatest põhimõtetest:

- riigikaitse on kõikide kodanike ja terve ühiskonna ühine jõupingutus, mistõttu on riigikaitseesse oodatud panustama nii mehed kui naised võrdselt;
- ühiskond laiemalt peab võrdselt toetama ja tunnustama nii meeste kui naiste panust ühiskondlikku ellu ja tagama soost sõltumata võrdsed karjäärivõimalused;
- Kaitseväes ja Kaitseliidus ei ole erialasid ega ametikohti, kus naiste osalemine on soost tulenevalt piiratud või eelistatud, samas kehtivad kõigile kaitseväelastele soost sõltumata võrdsed nõuded ja tingimused (Kaitseministeerium, 2017).

Eesmärgi saavutamiseks ja põhimõtete jõustamiseks on rakendatud järgnevad meetmed:

- ühiskondlike hoiakute muutmiseks võetakse ette teavitustegevusi, et tagada toetav suhtumine naiste kaitseväeteenistusele;
- suurendatakse naiste teadlikkust kaitseväeteenistuse võimalustest;
- vabatahtlikult ajateenistusse asuvatel naissoost isikutel võimaldatakse teenida kõikides reservüksusi ettevalmistavates väeosades;

- tagatakse, et nii mees-kui naissoost ajateenijale sõjalise eriala määramisel võetakse võrdselt meestega arvesse nii isiku motivatsiooni kui kehalisi ja vaimseid eeldusi;
- tagatakse naissoost ajateenijatele vajalikud organisatoorsed ja olmelised teenistustingimused väeosades, arendatakse või kohandatakse vormiriietust ja individuaalvarustust;
- poliitika sihtgrupilt ja kaitsevältl küsitakse regulaarselt tagasisidet, et tuvastada ja kõrvaldada võimalikke takistusi naiste teenistuses osalemisel (Kaitseministeerium, 2017).

Naistel on samuti võimalus astuda Kaitseliidu ja Naiskodukaitse liikmeks. Kui ajateenistusel on kindel vanusepiir, siis vabatahtlikese organisatsioonidesse võib astuda ka peale 28-aastaseks saamist. Kaitseliit on Kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväelisel korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon, mis täidab temale Kaitseliidu seadusega ja selle alusel pandud ülesandeid (Kaitseliidu kodulehekül, i.a). Naiskodukaitse on Kaitseliidu naisorganisatsioon, mille eesmärgiks on naiste kaasamine riigikaitseesse ning laiemalt kogu ühiskonna turvalisemaks muutmise (Naiskodukaitse kodulehekül, i.a). 2019. aasta seisuga panustab vabatahtlikult Naiskodukaitseesse 2686 naist (Riigikaitseareng kodulehekül, i.a) ning 2022. aasta seisuga on Kaitseliidu malevates ja Küberkaitseüksuses kokku 1392 naist (A. Konks, isiklik infovahetus, 09.05.2022).

2. PROBLEEMISEADE JA UURIMISKÜSIMUSED

Ühiskond loob struktuuri inimeste käitumisele. Kuigi seadusandlusest tulenevalt on naised ja mehed võrdsed, siis ühiskonnas domineerivad uskumused ja arvamused ei pruugi naiste ja meeste võrdset osalust alati toetada. Füüsilisi võimeid, distsipliini, julgust ja agressiooni peetakse maskuliinsuse tunnusteks (Cheng 1999; Martino 1999; Connell 2005, viidatud Obradovic, 2014 kaudu) ning emotsionaalset haavatavust peetakse naiselikuks omaduseks ja seda peetakse ohuks sõjaväe moraalile ja tõhususele (Mankayi, 2006, viidatud Obradovic, 2014 kaudu: lk 21). Vale on inimesi kategoriseerida soo alusel. On naisi, kes on maskuliinsemad ja suudavad ja tahavad vajadusel enda riigi eest võidelda. Ning samal ajal on mehi, kes ei ole sõjapidamiseks valmis, näiteks füüsiliselt või neil puudub soov võidelda.

Ühiskonna arvamusest sõltub kui palju naisi läheb kaitsevärke ja teeb sel alal karjääri. Inimesed võtavad arvesse perekonna, sõprade ja ühiskonna arvamust ja kui see on millegi suunas negatiivne, siis ei tehta soovitud otsuseid, vaid jäädakse selle juurde, mis on aktsepteeritav.

Nagu eelpool mainitud sõltub ühiskonna arvamusest ka muutused poliitikas. Demokraatlikes riikides võtavad poliitikud arvesse oma rahva soove ja arvamusi, kuid ka vastupidiselt regulatsioonide ja meetmete mõju hakkab pikema aja jooksul vastu peegelduma avalikus arvamuses.

Selleks, et mõista paremini millised on Eesti elanike hoiakud ja suhtumine naiste osalusse kaitseväes ja kuidas need erinevad sotsiaaldemograafilise profiili alusel on autor püstitanud järgnevad uurimisküsimused:

- Kuivõrd suhtumine naiste osalusse kaitseväes varieerub sotsiaaldemograafilise profiili alusel?
- Kuivõrd suhtumine naiste osalusse kaitseväes sõltub eelnevast kokkupuutest riigikaitsega?
- Kuivõrd suhtumine naiste osalusse sõltub üldisest hoiakust kaitsetahte suhtes?
- Kuidas on viie aasta jooksul muutunud arvamus naiste osalusest kaitseväes?

3.METOODIKA

3.1 Andmed ja analüüsimeetodid

Antud töös on kasutatud „Avalik arvamus ja riigikaitse“ uuringu andmeid. Uuringut on läbi viidud alates 2000. aastast ja selle eesmärgiks on välja selgitada elanike suhtumist ja hoiakut riigikaitselistes küsimustes (Kaitseministeerium, i.a). Valim moodustatakse üldkogumi proportsionaalse mudeli alusel ning tegemist on esindusliku valimiga eesti rahvastiku suhtes (Kivirähk, 2018). Küsitlust on läbi viidud silmast silma intervjuude abil, kuid alates 2020. aastast on intervjuud toimunud telefoni teel ning veebipaneelis tulenevalt COVID-19 eriolukorrast. 2016.–2021. aastal jäi küsitluses osalejate arv vahemikku 872–1209.

Töös on kasutatud 2016.–2021. aasta andmeid, mille kaudu saab uurida suhtumist ja hoiakuid naiste osalusse kaitseväes. Aastatel 2016–2019 on igal aastal läbi viidud kaks küsitlusvooru – kevadel ja sügisel, kuid antud töös on kasutatud ühte küsitlusvooru, sest kahe küsitlusvooru lõikes on kasutatud tunnuste tulemuste varieeruvus väike. Aastatel 2020 ja 2021 on läbi viidud üks küsitlus aastas.

Tulemustes on kasutatud kolme tunnust, mis on seotud naiste osalusel kaitseväes ning antud tunnuste seost sotsiaaldemograafiliste tunnustega, kokkupuude riigi organisatsiooni tunnustega ning kaitsetahte tunnustega on analüüsitud hii-ruut statistikuga. Viie aasta jooksul toimunud muudatuste analüüsimiseks on kasutatud aegridasid.

Regressioonanalüüsiks on kasutusele võetud 2021. aasta andmed. Autor otsustas 2021. aasta andmete kasuks, sest tegu on hiljuti läbi viidud uuringuga ning antud tulemused kajastavad praeguseid arvamusi ja hoiakuid.

3.2 Tunnused

3.2.1 Sotsiaaldemograafilised tunnused

Töös on kasutatud viit sotsiaaldemograafilist tunnust – sugu, vanus, haridus, rahvus ja kodakondsus.

2016.–2021. aasta küsitlusvoorudest võtsid osa elanikud vanuses 15–97. Töö analüüsiks on vanusegrupid jaotatud järgnevalt: 15–19; 20–29; 30–39; 40–49; 50–59; 60+.

Haridustaseme vastuse variantideks aastatel 2016–2020 olid: a) Alg- või põhiharidus b) Kutseharidus, ilma keskhariduseta c) Kesk- või keskeriharidus, sh kutseharidus d) Kõrgharidus. Töös on jaotatud kõigi aastate haridustasemed kolme gruppi: a) Alg- või põhiharidus; b) Kesk-, keskeri- või kutseharidus; c) Kõrgharidus. 2021. aasta küsitlusuuringus olid juba kesk- ja kutseharidus kokku liidetud.

Rahvuse teada saamiseks küsiti „Teie rahvus“ vastuse variantidega a) Eestlane; b) Venelane; c) Muu. Analüüsiks on vastusevariandid jaotatud kahte gruppi: a) Eestlane; b) Muu.

Sarnaselt rahvusele küsiti „Teie kodakondsus“ vastuse variantidega a) Eesti; b) Venemaa; c) Muu riik d) Määratlemata. Analüüsiks on koostatud kaks vastusekategoriat: a) Eesti; b) Muu.

3.2.2 Naised kaitseväes

Hoiakuid ja suhtumist naiste osalusse Kaitseväes on analüüsitud kolme tunnuse kaudu, milleks on:

- Kas naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel ajateenistust läbivate meestega või eraldi programmi järgi, mis arvestaks naiste erineva füüsilise võimekusega? Tunnuse vastusekategoriad on a) Peaks toimuma samadel alustel meestega, b) Peaks toimuma eraldi programmi järgi, c) Ei oska öelda;
- Kas teie hinnangul võiksid naised Kaitseväes teenida meestega võrdselt kõikidel ametikohtadel ja väeosades, või peaksid naised teenima pigem tagalas jt toetavates funktsioonides? Antud tunnuse vastusevariandid on a) Võiksid teenida võrdselt meestega kõikides väeosades ja ametikohtadel; b) Peaksid teenima pigem tagalas ja toetavates funktsioonides; c) Ei oska öelda;
- Milline peaks Teie hinnangul olema naiste suhe ajateenistusega? Vastusekategoriad on a) Ajateenistus peaks olema naistele kohustuslik nagu meestelegi; b) Naistel peaks olema võimalus läbida ajateenistust soovi korral vabatahtlikult; c) Naised ei peaks ajateenistust ei kohustuslikus korras ega vabatahtlikult läbima; d) Ei oska öelda.

Regressioonanalüüsiks on vastajad jaotatud kolme kategooriasse:

- Esimesse rühma („Võrdsust pooldav elanikkond“) kuuluvad elanikud, kes arvavad, et naistel peaks olema ajateenistus kohustuslik või läbima selle soovi korral vabatahtlikult, naised peaksid läbima ajateenistuse meestega samadel alustel ning naised võiksid teenida võrdselt meestega kõikidel ametikohtadel ja üksustes;
- Teise rühma („Võrdsust pooldav elanikkond, kuid ajateenistuse peaks läbima eraldi programmi alusel“) on paigutatud inimesed, kes usuvad, et ajateenistus peaks olema naistele vabatahtlik, nad võiksid teenida võrdselt meestega kõikidel ametikohtadel ja üksustes, kuid ajateenistuse peaksid läbima eraldi programmi alusel, mis võtaks arvesse nende füüsilist võimekust. Samuti on antud rühma jäetud vastajad, kes vastasid küsimusele „Kas naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel ajateenistust läbivate meestega või eraldi programmi järgi, mis arvestaks naiste erineva füüsilise

võimekusega?” “Ei oska öelda”. Samuti võib öelda, et teise rühma kuuluvad elanikud, kelle hoiakud ühilduvad praeguse olukorraga, mis puudutab naiste osalust kaitseväes.

- Kolmandasse rühma („Võrdsust mittepooldav elanikkond“) kuuluvad vastajad, kes usuvad, et naistel võiks olla ajateenistus vabatahtlik, naised peaksid läbima ajateenistuse eraldi programmi alusel ning naised peaksid teenima tagalas ja teistes toetavates funktsioonides. Samuti lisati siia rühma vastajad, kes vastasid „Ei oska öelda“ küsimustele, mis puudutas naiste teenimist võrdsel ametikohtadel ning ajateenistuse läbimist eraldi programmi alusel.

3.2.3 Riigikaitse organisatsioonid

Kasutatud tunnused, millega uuritakse riigikaitse organisatsiooniga kokkupuuteid ja valmidust liituda on:

- Kui Teile tehakse ettepanek liituda Kaitseliiduga/Naiskodukaitsega, siis kuidas Te sellesse suhtuksite? Olenevalt aastast on küsitud „Kui Teile tehakse ettepanek liituda Kaitseliiduga või Naiskodukaitsega, siis kuidas Te sellesse suhtuksite?“ või „Kui Teile tehakse ettepanek liituda Kaitseliiduga, siis kuidas Te sellesse suhtuksite?“ ja „Kui Teile tehakse ettepanek liituda Naiskodukaitsega, siis kuidas Te sellesse suhtuksite?“. 2018. aastal küsiti ainult Kaitseliiduga liitumise kohta. Antud tunnuse vastusevariandid on a) Kindlasti liituksin; b) Arvatavasti liituksin; c) Arvatavasti ei liituks; d) Kindlasti ei liituks; e) Ei oska öelda. Esialgsete tunnuste alusel on loodud kaks tunnust a) Pigem liituksin b) Pigem ei liituks;
- Millised on Teie enda või Teie lähedaste kokkupuuted Eesti riigi kaitsestruktuuridega? Tunnuse kaudu on autoril soov teada, kas vastajal on a) Isiklik kokkupuude b) Sõbra või pereliikme kokkupuude Ajateenistus Eesti kaitseväes / Õppekogunemised / Kordusõppused / Vabatahtlikud reservohvitseride kursused Eesti kaitseväes / Tegevteenistuses osalemine Eesti kaitseväes (kaadrikaitseväelasena) / Kaitseliidu tegevus / Naiskodukaitse tegevus / Noorte Kotkaste/ Kodutütarde tegevus / Riigikaitseõpetus koolides. Antud andmete alusel loodi analüüsiks kaks tunnust a) Kas Teil on isiklik kokkupuude Eesti riigi kaitsestruktuuridega b) Kas Teie Sõbral või pereliikmel on kokkupuudet Eesti riigi kaitsestruktuuridega. Analüüsis on autor kahe tunnuse tulemused paigutanud ühele joonisele, kuid võrreldud on neid eraldi.

3.2.4 Kaitsetahe

Uurimaks seoseid riigikaitse ja naised Kaitseväes vahel, on kasutatud riigikaitse tunnust „Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama

relvastatud vastupanu?“. Vastusevariandid on a) Jah, kindlasti; b) Tõenäoliselt jah; c) Tõenäoliselt ei; d) Kindlasti ei; d) Ei oska öelda. Esialgsetest vastusevariantidest on loodud vastusekategoriad a) Jah; b) Ei.

Kõikides töös kasutatud tunnustes, milles on esindatud vastuse variant „Ei oska öelda“ on märgitud puuduvaks väärtuseks ning töös seda ei kajastata. Sõltuvalt küsimusest varieerus „Ei oska öelda“ vastanute osakaal 2%–17% vahel. Kõige rohkem oli „Ei oska öelda“ märgitud küsimuse puhul „Kui Teile tehakse ettepanek liituda Kaitseliiduga/Naiskodukaitsega, siis kuidas Te sellesse suhtuksite?“, mille puhul jäi „Ei oska öelda“ 11%–16% vahele.

4. TULEMUSED

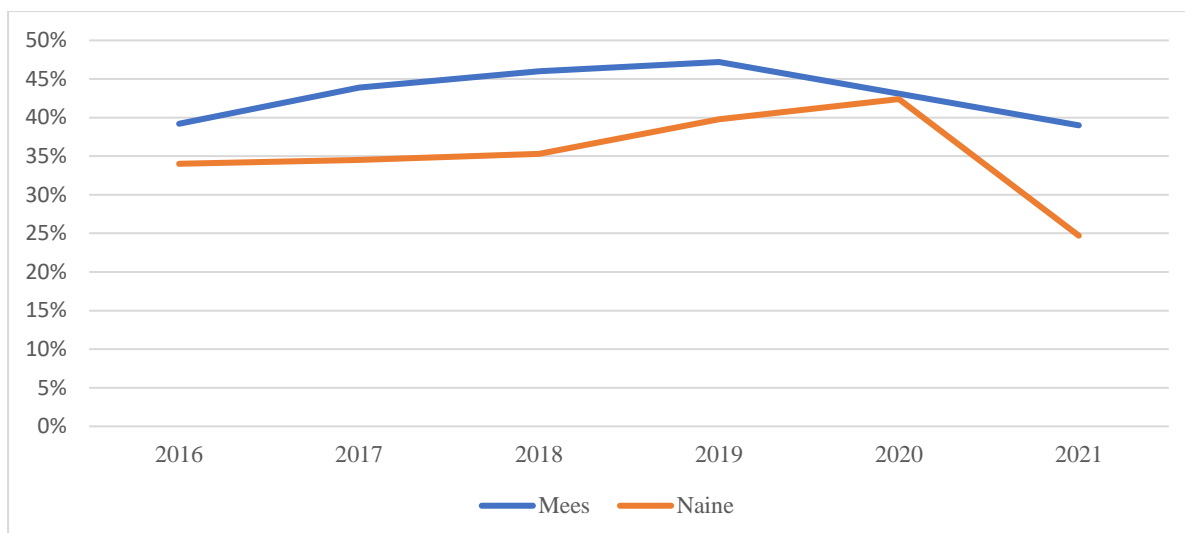
4.1 Naiste ajateenistuse läbimise normid

Järgnevas peatükis on analüüsitud, millised on erineva sotsiaaldemograafilise profiiliga elanike arvamused ja hoiakud seoses naiste ajateenistuse läbimise normidega. Samuti uuris autor, kuidas erineb suhtumine elanike vahel, kellel on kokkupuuted vabatahtlike riigikaitse organisatsioonidega ja riigi kaitsestruktuuridega ning kuidas erinevad hoiakuid elanike vahel, kellel on kõrge kaitsetahe ja madal kaitsetahe. Antud peatükis on põhitunnuseks võetud „Kas naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel ajateenistust läbivate meestega või eraldi programmi järgi, mis arvestaks naiste erineva füüsilise võimekusega?“.

4.1.1 Sotsiaaldemograafilised näitajad ja naised ajateenistuses

Joonisel 3 on näha, kuidas meestel on tugevam hoiak, et naised peaksid ajateenistuse läbima meestega samadel alustel. Statistiliselt on meeste ja naiste vahelised erinevused olulised aastatel 2017–2018 ja 2021 (olenevalt aastast aastast $\chi^2 = 10,6-27,5$, $df=2$, p -väärtus = $<0,001-0,005$). Jooniselt 3 on näha, et antud aastatel on erinevused hoiakutes meeste ja naiste vahel kõige suuremad.

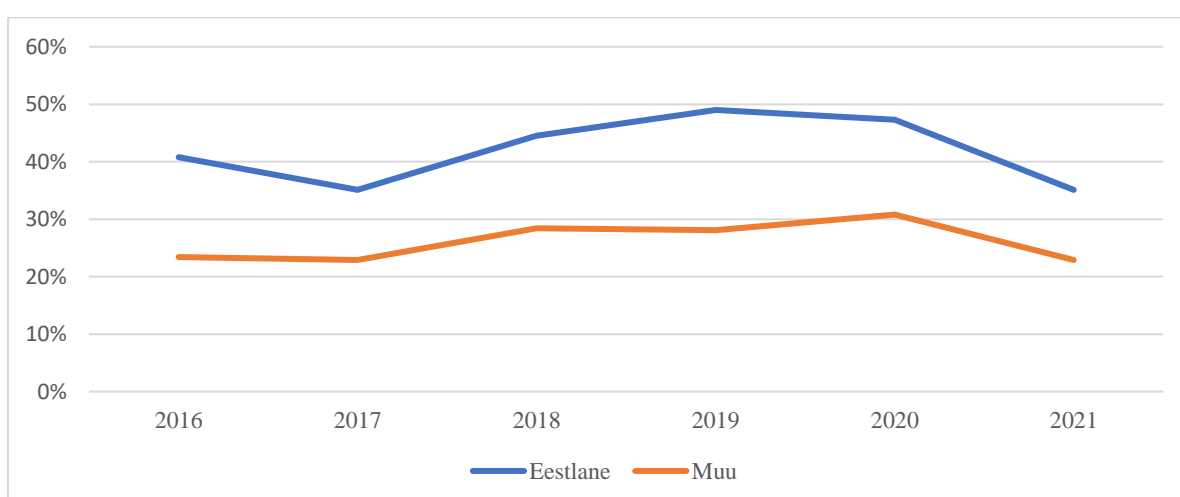
Meeste arvamus naiste võrdsetel alustel ajateenistuse läbimine tõusis aastani 2019, mille järel hakkas arvamus langema. Naiste arvamus naiste ajateenistuse võrdsest läbimisest tõusis aastani 2020 (41%), mille järel langes 25% peale aastal 2021.

Joonis 3. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel meestega soo lõikes aastatel 2016–2021 (%).

Suured erinevused hoiakutes seoses naiste ajateenistuse läbimisega esinevad eestlaste ja mitte-eestlaste seas (joonis 4). Kuigi alla poole elanikest usub, et naised peaksid läbima ajateenistuse eraldi programmi alusel, siis võrreldes muu rahvusega on eestlaste seas tugevamalt esindatud hoiak, et naised peaksid ajateenistuse läbima samadel alustel meestega. Aastatel 2018–2020 toetasid mõlema rahvuse esindajad enam naiste osalust võrdsetel alustel, kuid 2021. aastal antud seisukoha pooldajate osakaal langes nii eestlaste kui mitte-eestlaste hulgas.

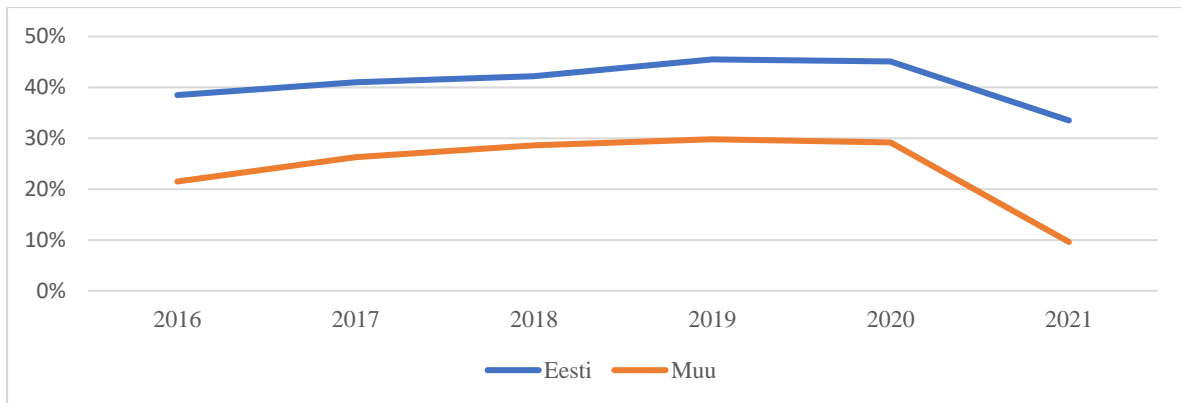
Seosed eestlaste ja mitte-eestlaste vahel erinevad olulisel määral ($\chi^2 = 15\text{--}43,9$, $df = 2$, p -väärtus = $<0,001\text{--}0,001$).

Joonis 4. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel meestega rahvuse lõikes aastatel 2016–2021 (%).

Joonisel 5 on näha, et erinevus Eesti ja muu kodakondsusega elanike suhtumises seoses naiste ajateenistuse läbimisse on märgatavalt suur. Aastani 2019 tõusis arvamus, et mehed ja naised peaksid ajateenistuse läbima samadel alustel, mille järel hakkas arvamus langema.

Analüüsid kodakondsuse vahelisi seoseid hii-ruut statistikuga, on näha, et tegemist on statistiliselt olulise erinevusega ($\chi^2 = 9,5-21$, $df = 2$, p -väärtus = $<0,001-0,009$).

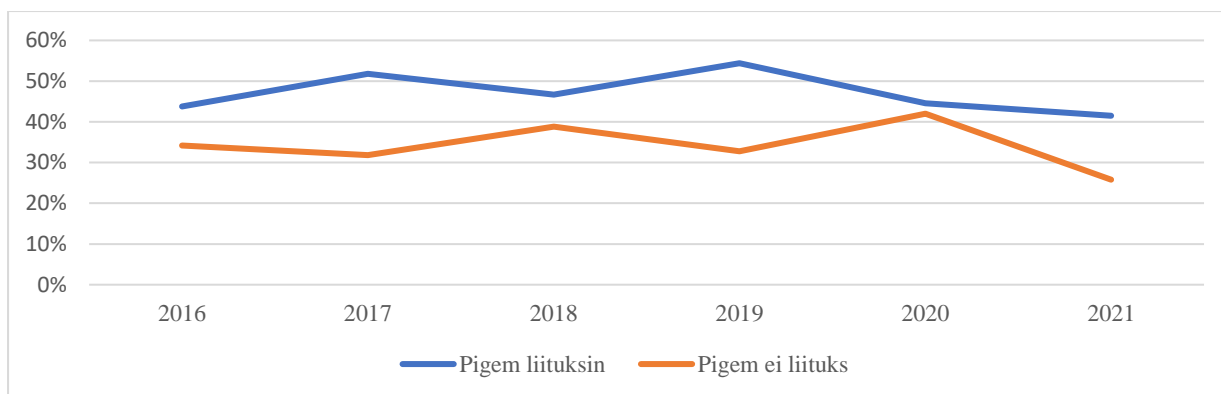
Joonis 5. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel meestega kodakondsuse lõikes aastatel 2016–2021 (%).

Analüüsid omavahel erineva vanusegrupi esindajate hoiakuid, siis ei saa kindlalt väita, et ühe vanusegrupi esindajad pooldavad tugevamalt hoiakut, et naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel meestega (vt lisad, joonis 1). Vanusegruppide lõikes on tegemist statistiliselt olulise erinevusega aastatel 2017, 2019 ning 2021 (olenevalt aastast $\chi^2 = 20,2-27,7$, $df = 10$, p -väärtus = $0,02-0,027$).

Võrreldes omavahel haridustasemeid, siis alg- või põhiharidusega vastajad on rohkem arvamusel, et naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel meestega (vt lisad, joonis 2). Statistiliselt oluline erinevus esines aastal 2017 ($\chi^2 = 17,2$, $df = 4$, p -väärtus = $0,002$).

4.1.2 Kokkupuuted riigikaitseliste organisatsioonidega ja naised ajateenistuses

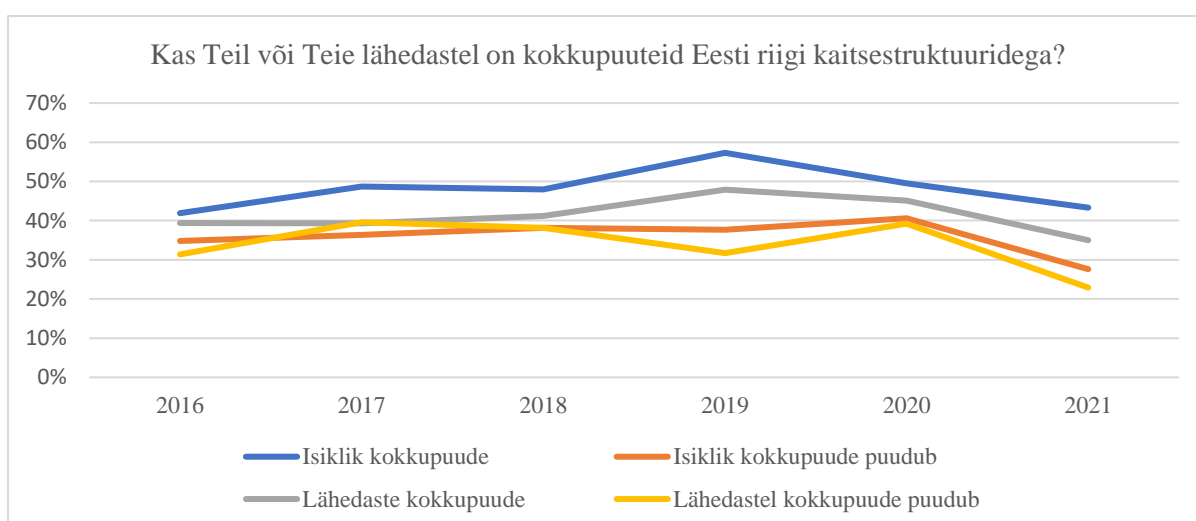
Pea pooled Eesti elanikud, kes ettepaneku korral liitüksid Kaitseliidu ja/või Naiskodukaitsega usuvad, et naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel meestega (joonis 6). Aastatel 2017, 2019 ning 2021 oli erinevused suuremad ning analüüsid hii-ruut statistikuga, võib öelda, et antud aastatel olid erinevused statistiliselt olulised ($\chi^2 = 21,6-36$, $df = 2$, p -väärtus = $<0,001$). Statistiline erinevus on olemas ka 2016. aastal ($\chi^2 = 8,6$, $df = 2$, p -väärtus = $0,014$).

Joonis 6. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel meestega ja valmidus liituda Kaitseliidu/Naiskodukaitsega aastatel 2016–2021 (%).

Joonisel 7 on näha, et isikliku kokkupuute olemasolevatel elanikel on tugevam suhtumine, et naiste ajateenistus peaks toimuma meestega samadel alustel võrreldes elanikega, kelle kokkupuute puudub. Analüüsisides hii-ruut statistikuga on näha, et hoiakud erinevad olulisel määral aastatel 2017–2021 ($\chi^2 = 6,9-26,7$, $df = 2$, p -väärtus = $< 0,001-0,32$).

Elanikud, kelle lähedastel on kokkupuuted riigikaitse struktuuridega usuvad rohkem, et naiste ajateenistus peaks toimuma meestega samadel alustel, võrreldes elanikega, kelle lähedastel kokkupuuted puuduvad, erandiks on aasta 2017 (joonis 7). Erinevused suhtumises on olulised 2019. ja 2020. aastal neil elanikel, kelle lähedased on kokku puutunud riigikaitse organisatsioonidega ning neil, kelle lähedastel kokkupuute puudub (vastavalt aastatele $\chi^2 = 20,5$ ja $13,5$ $df = 2$, p -väärtus = $< 0,001$ ja $0,001$). 2019. aastal olid erinevused hoiakutes kõige suuremad (16%).

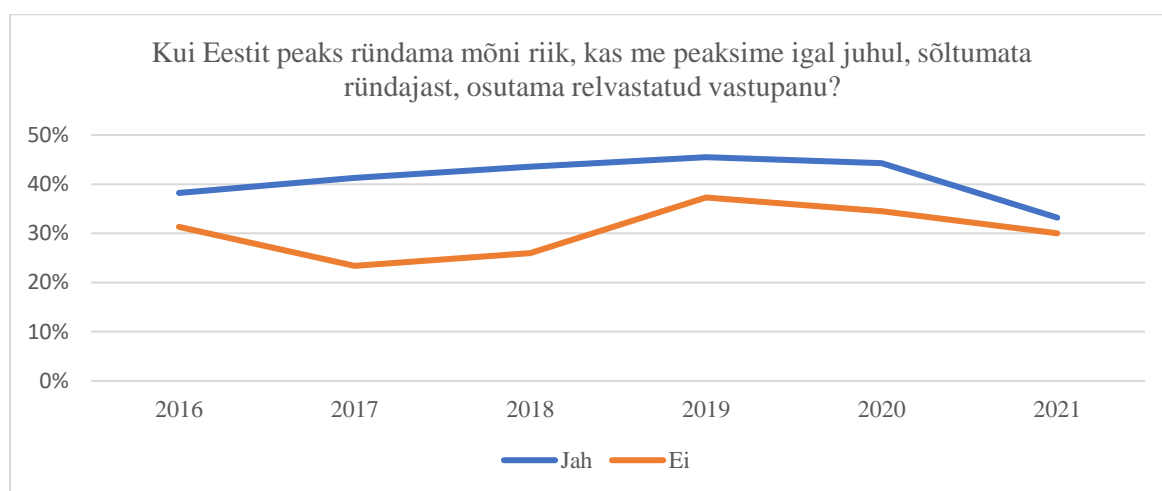

Joonis 7. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel meestega seoses kokkupuutega Eesti riigi kaitsestruktuuridega aastatel 2016–2021 (%)

4.1.3 Kaitsetahe ja naised ajateenistuses

Kõrgema kaitsetahtega elanikud on tugevamalt arvamusel, et naiste ajateenistus peaks toimuma meestega samadel alustel (joonis 8). Erinevused suhtumises seoses naiste ajateenistuse läbimise kohta 2017.–2018. aastatel oli kõige suurem. Statistiliselt olulisi erinevusi kinnitab antud aastatel hii-ruut statistik (vastavalt aastatele $\chi^2 = 10,02$ ja $10,4$ $df = 2$, p -väärtus = 0,007 ja 0,005).

Aastani 2019 tõusis kõrgema kaitsetahte elanike arvamus suunas, et naised ja mehed peaksid samadel alustel ajateenistuse läbima, mille järel arvamus langes. Elanike hoiakud, kelle kaitsetahe on madalam, langes aastal 2017 23%-ni, hakates seejärel tõusma ning sarnaselt vastanud pooldajatega hakkas 2019. aastal jälle langema.

Joonis 8. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel meestega ja kaitsetahe aastatel 2016–2021 (%)

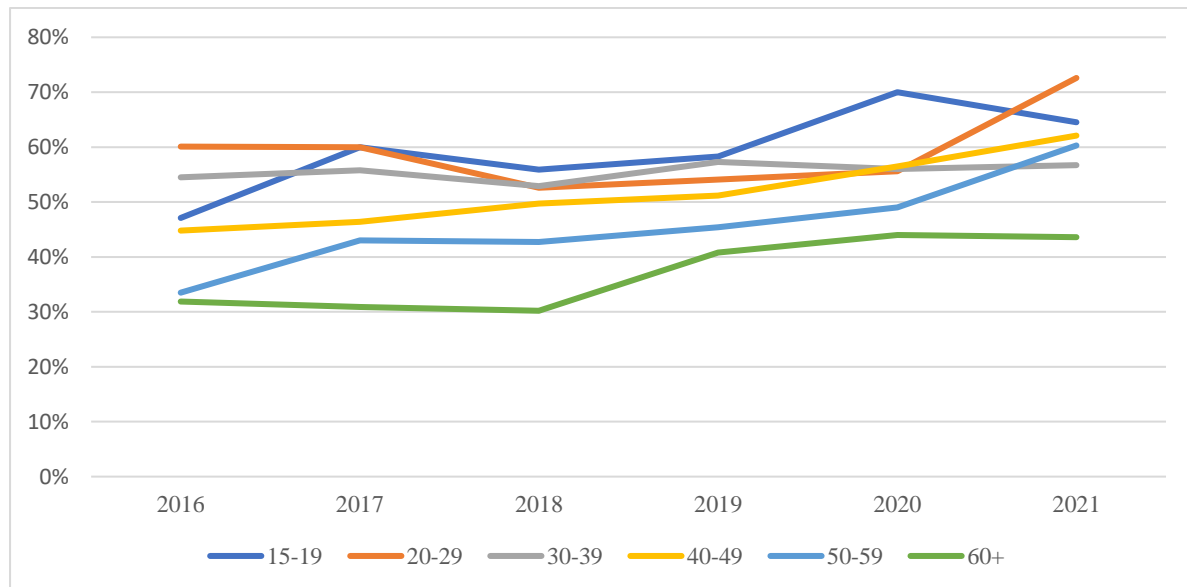
4.2 Naiste teenimine Kaitseväes

Järgnevalt on analüüsitud erinevusi hoiakutes ja suhtumises erineva sotsiaaldemograafilise profiiliga elanike seas, vastajate seas, kellel on kokkupuuted vabatahtlike riigikaitse organisatsioonidega ja riigi kaitsestruktuuridega ning nende seas, kellel on kõrge kaitsetahe ja madal kaitsetahe. Antud peatükis on põhitunnuseks võetud „Kas teie hinnangul võiksid naised Kaitseväes teenida meestega võrdselt kõikidel ametikohtadel ja väeosades, või peaksid naised teenima pigem tagalas jt toetavates funktsioonides?“

4.2.1 Sotsiaaldemograafilised näitajad ja naiste teenimine Kaitseväes

Joonisel 9 on näha, kuidas vanuse kasvades langeb arvamus, et naised võiksid teenida võrdselt meestega kõikidel ametikohtadel ja väeosades. Olenemata vanusest tõuseb aastate jooksul

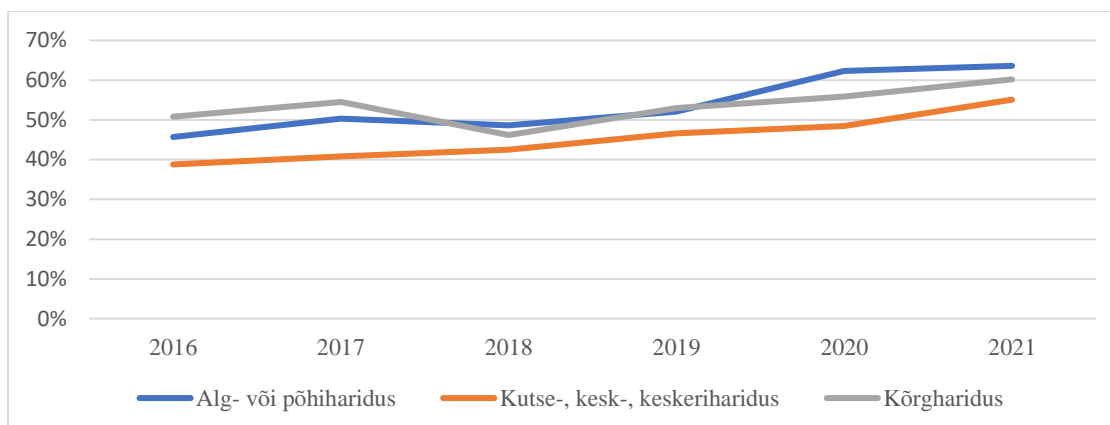
elanike seas võrdsust pooldav hoiak. Suurim muutus on toimunud 50–59 aastaste seas (34%-lt 2016. aastal 60%-ni 2021. aastal) ning 2021. aastal on neil sarnased hoiakud noorema ealistega. Statistiliselt on tegu olulise erinevusega vanuse lõikes (tulenevalt aastast $\chi^2 = 22,1-66,6$, $df = 10$, p -väärtus = $<0,001-0,015$).

Joonis 9. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naised võiksid teenida Kaitseväes meestega võrdsel ametikohtadel ja väeosades vanusegruppide lõikes aastatel 2016–2021 (%).

Võrreldes teiste haridusastmetega arvavad kutse-, kesk- ja keskeriharidusega inimesed kõige vähem, et naised võiksid teenida meestega võrdselt kõikidel ametikohtadel ja väeosades (joonis 10). Kui varasematel aastatel pooldasid alg- või põhiharidusega inimesed võrdsust vähem või sarnaselt võrreldes kõrgharidusega vastajatega, siis viimastel aastatel on nende hoiak tõusnud kõige pooldavamaks. Aastate jooksul on kõikide haridusastme esindajate võrdsust pooldav hoiak tõusnud.

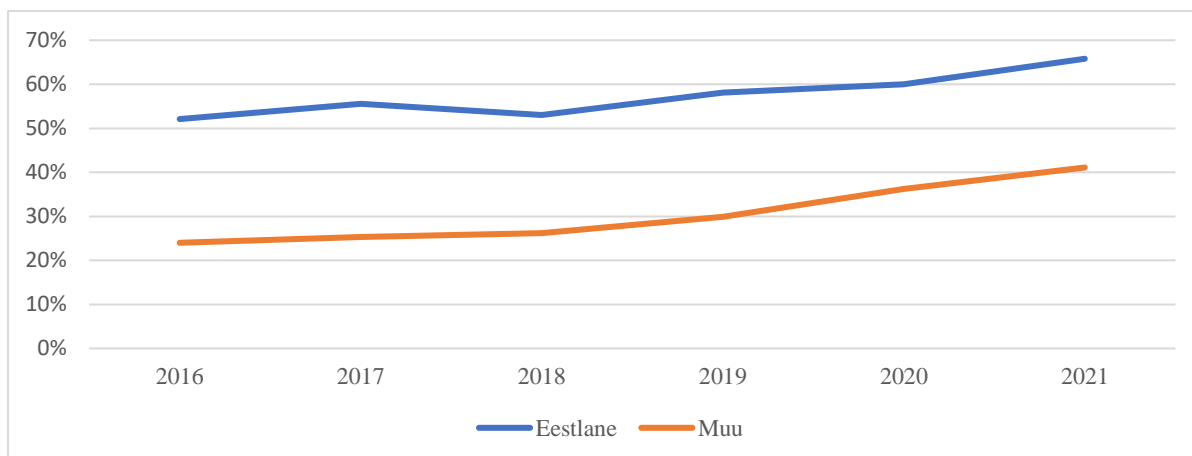
Analüüsidest seost haridusastmete lõikes leidub statistiline erinevus aastatel 2016–2017 ja 2020 ($\chi^2 = 19,6-21,1$, $df = 4$, p -väärtus = $< 0,001-0,001$).

Joonis 10. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naised võiksid teenida Kaitseväes meestega võrdsetel ametikohtadel ja väeosades hariduse lõikes aastatel 2016–2021 (%).

Võrreldes teiste rahvustega usuvad eestlased tugevamalt, et naised peaksid teenima võrdselt meestega kõikides väeosades ja ametikohtadel (joonis 11). Eestlaste ja mitte-eestlaste hoiakute erinevus varieerub aastate lõikes 24% ja 31% vahel. Aja möödudes tõuseb nii eestlaste kui muu rahvuse esindajate suhtumine naiste võrdsete teenimisvõimaluste kohta kaitseväes.

Vaadates seost eestlaste ja mitte-eestlaste vahel on näha statistiliselt olulist erinevust ($\chi^2 = 46,5-97,4$, $df = 2$, p -väärtus = $<0,001$).

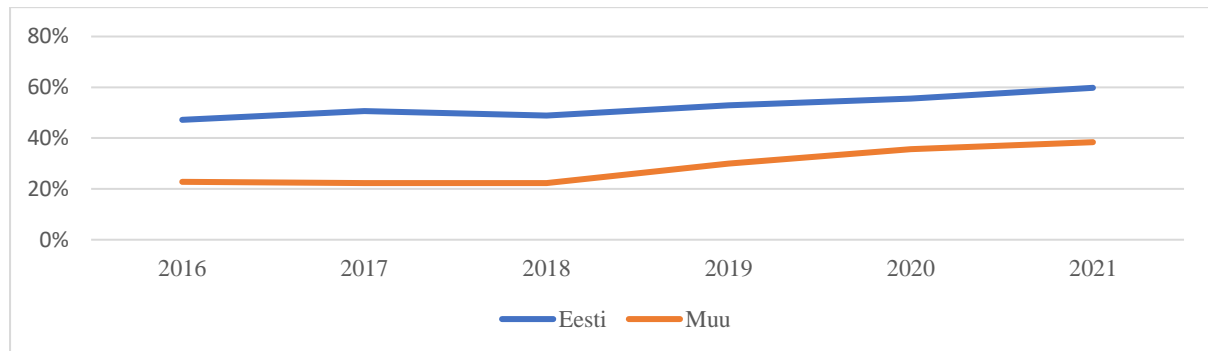

Joonis 11. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naised võiksid teenida Kaitseväes meestega võrdsetel ametikohtadel ja väeosades rahvuse lõikes aastatel 2016–2021 (%).

Eesti kodakondsusega inimestel on tugevam hoiak selle suhtes, et naised võiksid teenida võrdselt meestega kõikides väeosades ja ametikohtadel kui muu kodakondsusega esindajatel (joonis 12).

Aja möödudes on mõlema kodakondsuse esindajate suhtumine võrdsusesse tõusnud, sealjuures alates 2019. aastast üle poole Eesti kodakondsusega inimese tunnevad, et naistel peaks olema võrdne võimalus teenida kõikides väeosades ja ametikohtadel.

Analüüsist selgub, et kodakondsuse vahelised erinevused on statistiliselt olulised ($\chi^2 = 17,4-55,2$, $df = 2$, p -väärtus = $<0,001$).

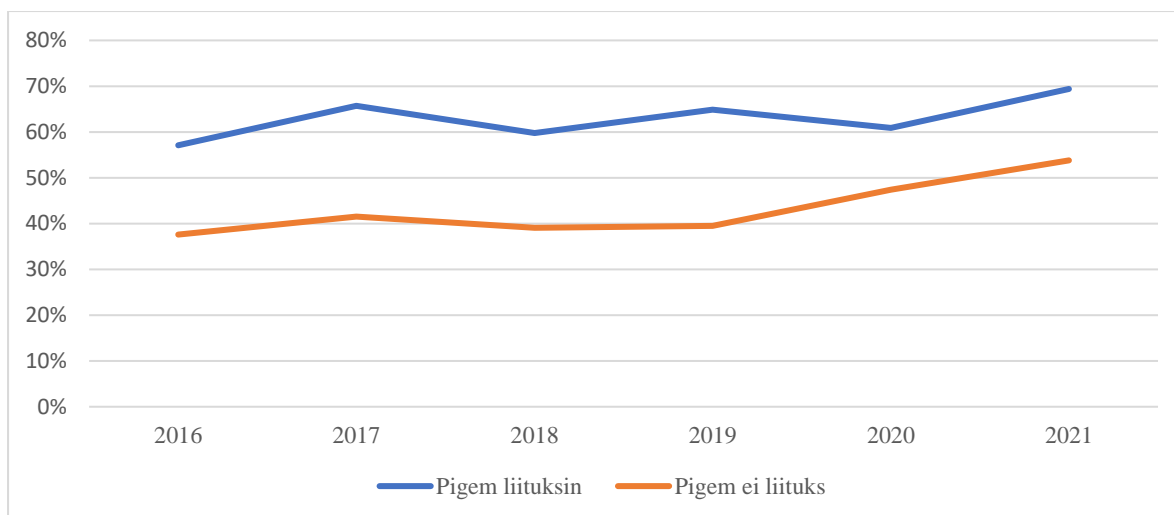
Joonis 12. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naised võiksid teenida Kaitseväes meestega võrdsetel ametikohtadel ja väeosades kodakondsuse lõikes aastatel 2016–2021 (%).

Võrreldes omavahel naiste ja meeste hoiakuid, siis mehed pooldavad rohkem naiste teenimist kõikidel ametikohtadel ja väeosades. Vaid aastatel 2016–2017 olid meeste ja naiste vahelised erinevused pea olematud (vt lisad, joonis 3). Aastatega on tõusnud mõlema soo esindajate võrdsust pooldav hoiak. Meeste ja naiste hinnangud ei erine statistiliselt olulisel määral (olenevalt aastast $\chi^2 = 0,31-9,9$, $df = 2$, p -väärtus = $0,07-0,660$).

4.2.2 Kokkupuuted riigikaitseorganisatsioonidega ja naiste teenimine Kaitseväes

Elanikud, kes liituksid ettepaneku korral vabatahtlike riigikaitse organisatsiooniga on tugevamalt arvamusel, et naised võiksid teenida võrdselt meestega kõikides väeosades ja ametikohtadel võrreldes vastajatega, kes ei ole organisatsioonidega liitumise poolt (joonis 13).

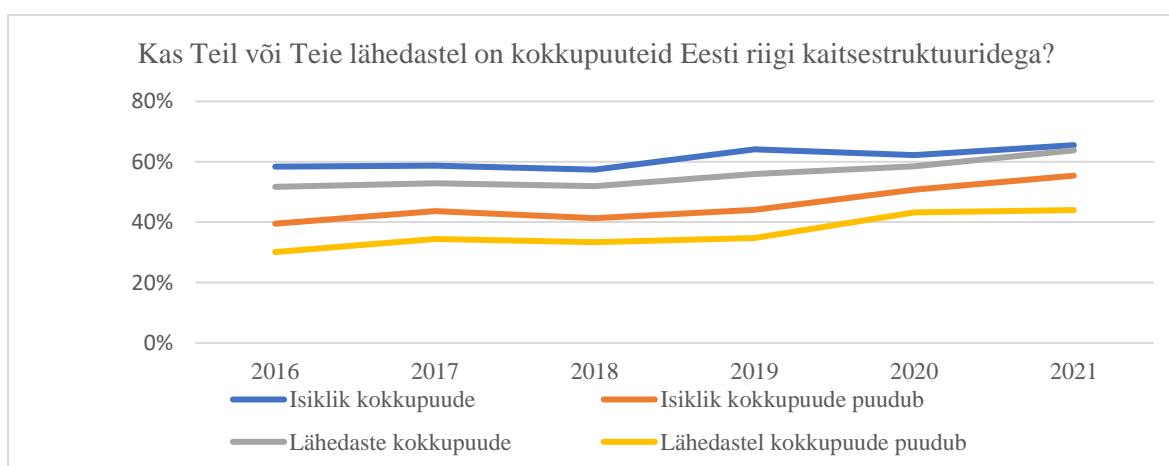
Analüüsides hii-ruut statistikut on näha, et vastajate hoiakud, kes on valmis Kaitseliidu ja/või Naiskodukaistega liituma erinevad statistiliselt olulisel määral elanike omast, kes ei ole valmis Kaitseliidu ja/või Naiskodukaistega liituma ($\chi^2 = 15,3-43,4$, $df = 2$, p -väärtused = $<0,001$).

Joonis 13. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naised võiksid teenida Kaitseväes meestega võrdsel ametikohtadel ja väeosades ja valmidus liituda Kaitseliidu/Naiskodukaitsega aastatel 2016–2021 (%).

Elanikud, kellel on isiklikult või lähedastel kokkupuuted riigikaitsestruktuuridega on tugevamalt arvamusel, et naised võiksid teenida kõikidel ametikohtadel ja väeosades võrreldes elanikega, kellel endal või lähedastel kokkupuuted puuduvad (joonis 14). Kõikide elanike hoiakud on aastate jooksul tõusnud võrdsust pooldava hoiakute suunas.

Vaadates hii-ruut statistikut on näha, et elanike hoiakud, kellel on kokkupuude riigikaitsestruktuuridega erinevad olulisel määral vastajatest, kellel kokkupuuted riigikaitsestruktuuridega puuduvad ($\chi^2 = 8,6-32,4$, $df = 2$, p -väärtus = $<0,001-0,014$). Samuti on erinevused olulised elanike vahel, kelle lähedastel on kokkupuuted ning kelle lähedastel kokkupuuted puuduvad ($\chi^2 = 18-57$, $df = 2$, p -väärtus = $<0,001$).

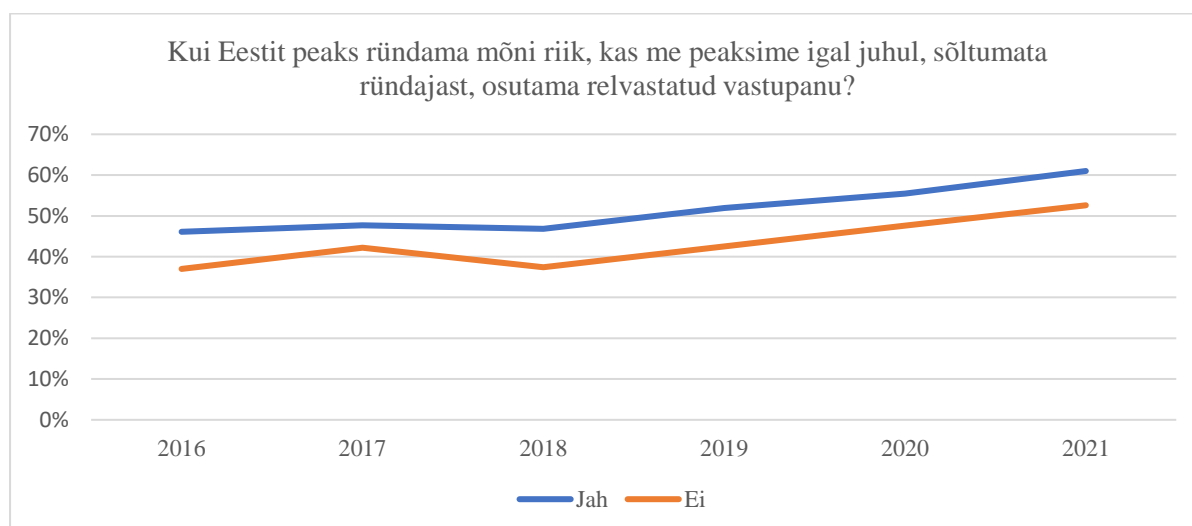

Joonis 14. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naised võiksid teenida Kaitseväes meestega võrdsetel ametikohtadel ja väeosades seoses kokkupuutega Eesti riigi kaitsestruktuuridega aastatel 2016–2021 (%).

4.2.3 Kaitsetahe ja naiste teenimine Kaitseväes

Elanikud, kellel on suurem kaitsetahe pooldavad tugevamalt, et naised võiksid teenida kõikidel ametikohtadel ja väeosades võrreldes vastajatega, kelle kaitsetahe on madalam (joonis 15). Läbi aastate jääb erinevus ligikaudu 10% piiresse ning hoiakud muutuvad suunas, mis pooldavad naiste võrdsust kaitseväes.

Statistiliselt on erinevused olulised 2016. ja 2021. aastal (vastavalt aastale $\chi^2 = 13,14$ ja 2, 10,32, df = p-väärtus = 0,001 ja 0,006). Aastatel 2017–2020 ei ole kaitsetahte vahelised erinevused statistiliselt olulised ($\chi^2 = 1,4$ –5,3, df = 2, p-väärtus = 0,071–0,49).

Joonis 15. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naised võiksid teenida Kaitseväes meestega võrdsetel ametikohtadel ja ning kaitsetahe aastatel 2016-2021 (%).

4.3 Naiste suhe ajateenistusega

Järgmises peatükis analüüsib autor elanike erinevusi hoiakutes ja suhtumises, mis puudutab naiste ajateenistuse läbimist kohustuslikus korras, vabatahtlikult või naised ei tohiks üldse ajateenistust läbida.

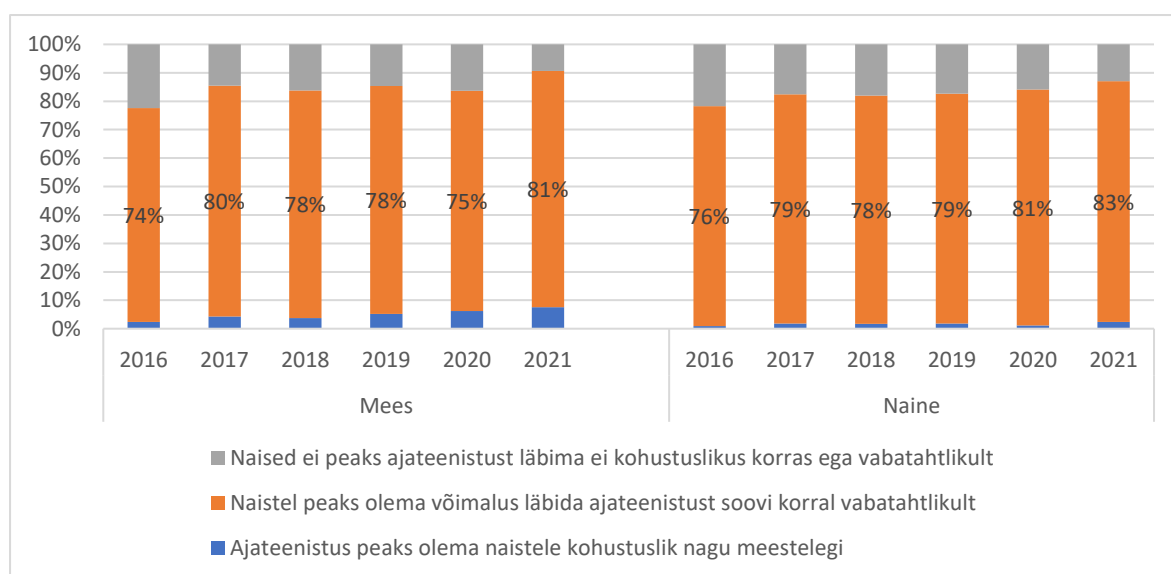
4.3.1 Sotsiaaldemograafilised näitajad ja naised ajateenistuses

Joonisel 16 on näha, et meeste ja naiste vahelised erinevused suhtumises, mis puudutab naiste suhet ajateenistusega, on väikesed. Väikesed erinevused on arvamuses, et naistel peaks

ajateenistus olema kohustuslik ning see hoiak on ajas kasvanud (2016. aastal 2%-lt 7%-ni aastal 2021). Naiste hoiak antud küsimuses on jäänud aastate lõikes stabiilseks.

Joonistelt on näha, kuidas viie aasta jooksul on langenud arvamus, et naised ei peaks ajateenistust läbima ei vabatahtlikult ega kohustuslikus korras, naiste puhul 21%-lt 13%-ni ning meeste puhul 22%-lt 9%-ni. Võib öelda, et nii mehed kui naised pooldavad naiste ajateenistust, mehed natukene rohkem ning viimase kuue aasta jooksul on antud hoiak tõusnud.

Soo lõikes on tegemist statistiliselt olulise erinevusega enamuse aastatel (olenevalt aastast $\chi^2 = 9,3-21,03$, $df = 3$, p -väärtus = $<0,001-0,025$). Statistiliselt olulist erinevust ei esinenud aastatel 2016 ja 2018 (olenevalt aastast $\chi^2 = 4,4$, $df = 3$, p -väärtus = $0,185-0,223$).

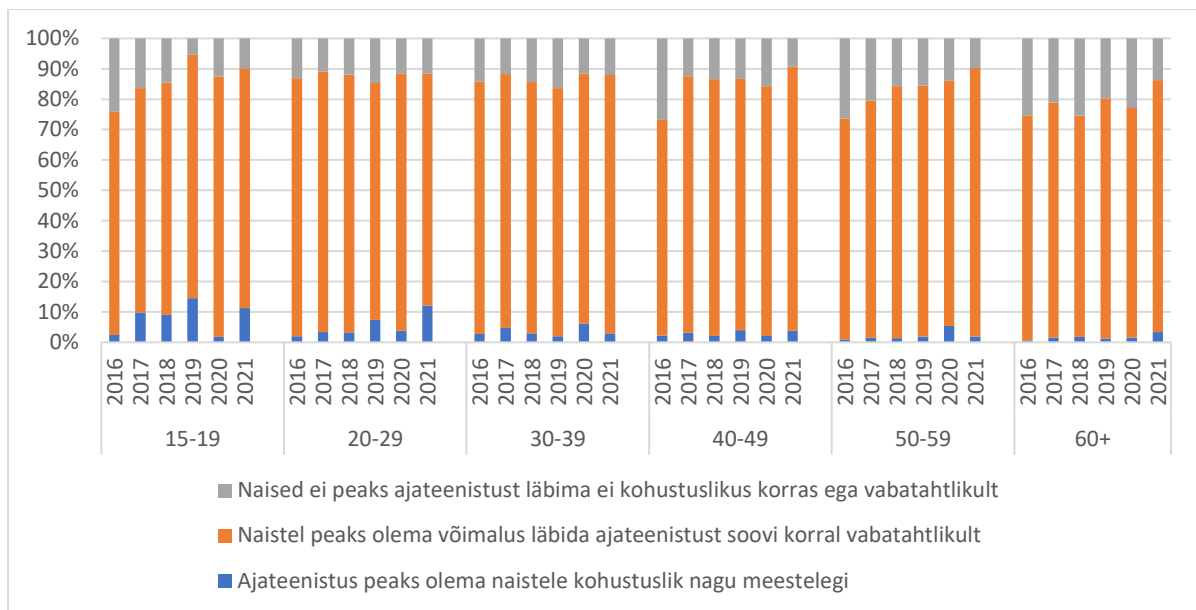

Joonis 16. Arvamus naiste suhtest ajateenistusega soo lõikes aastatel 2016–2021 (%).

Joonisel 17 on näha tugevat hoiakut kõikide vanusegruppide seas, et naistel peaks olema võimalus läbida ajateenistus soovi korral vabatahtlikult. Siiski on nooremate vastajate seas kõrgemalt esindatud arvamus, et naised peaksid sarnaselt meestega läbima ajateenistuse kohustuslikus korras.

Aja möödudes on toimunud suurem langus arvamus, et naised ei tohiks ajateenistust läbida 40 ja vanemad elanikkonna seas ning 15–19-aastaste seas. Võib arvata, et see tuleneb sellest, et 2016. aastal oli antud vanusegruppidel tugevam hoiak, et naised ei tohiks ajateenistust läbida võrreldes teiste vanusegruppidega ja aastaks 2021. jõudsid nad oma hoiakutes sarnasele tasemele.

Seost vanusegruppide vahel kinnitab hii-ruut statistik ($\chi^2 = 29-51,4$, $df = 15$, p -väärtus = $<0,001-0,016$).

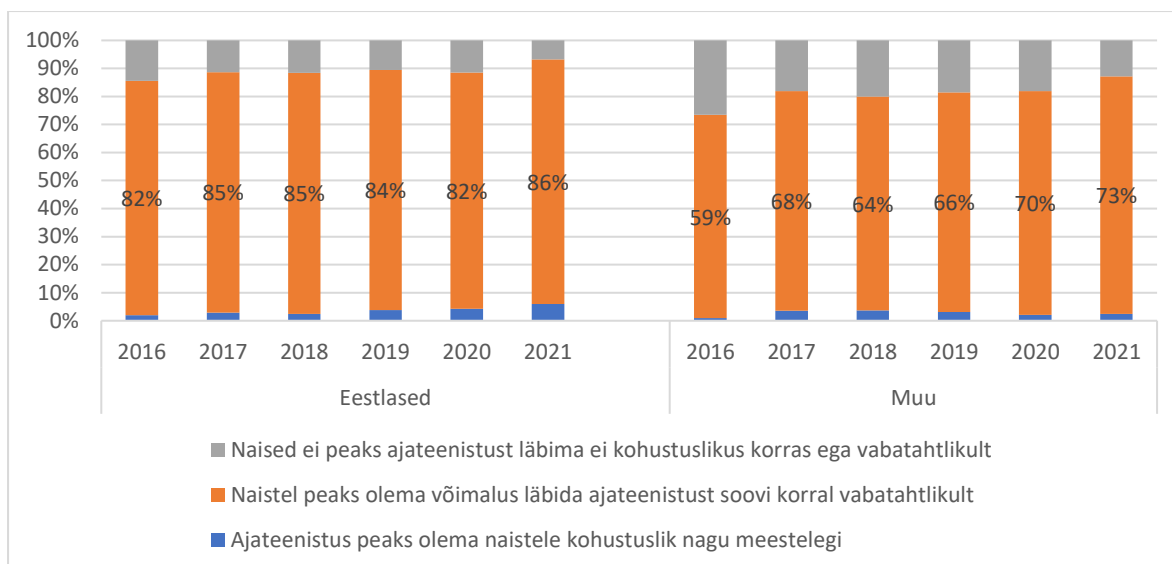

Joonis 17. Arvamus naiste suhtest ajateenistusega vanusegruppide lõikes aastatel 2016–s2021 (%).

Võrreldes mitte-eestlastega on eestlased tugevamalt arvamusel, et naistel peaks olema võimalus läbida ajateenistus soovi korral vabatahtlikult (joonis 18). Muust rahvusest vastajad on võrreldes eestlastega enam arvamusel, et naistel ei sobi ajateenistust üldse läbida. Aastaks 2021 on see suhtumine langenud 22%-lt 11%-ni.

Aastatega on eestlaste seas tõusnud pooldav hoiak, et naised peaksid ajateenistuse läbima kohustuslikus korras (2%-lt 6%-sni). Mitte-eestlaste seas on aastate lõikes jäänud suhtumine suhteliselt stabiilseks.

Tegemist on rahvuse lõikes statistiliselt olulise erinevusega ($\chi^2 = 31,2-89$, $df = 3$, p -väärtus = $<0,001$).

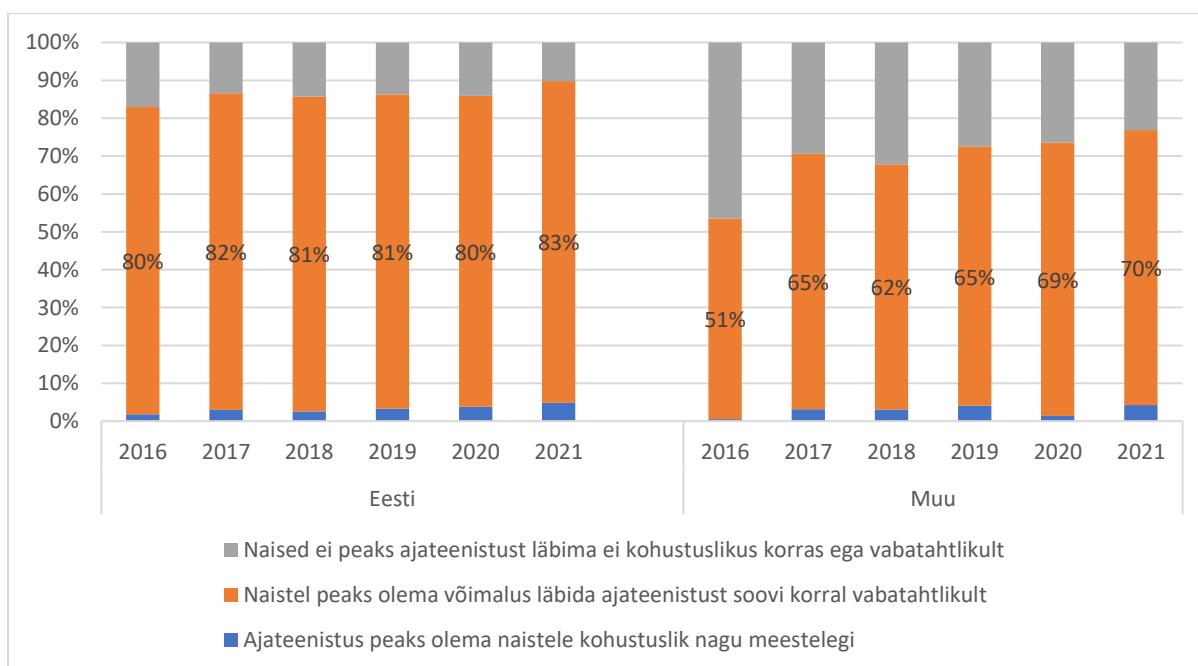

Joonis 18. Arvamus naiste suhtest ajateenistusega rahvuse lõikes aastatel 2016–2021 (%).

Tulemustes (joonis 19) on näha, kuidas sarnaselt rahvusele on muu kodakondsusega inimeste seas tugevamalt esindatud hoiak, et naised ei peaks ajateenistust läbima (tulenevalt aastast 22%–45%). Aastate möödudes on rohkem kerkinud esile arvamus, et naistel peaks soovi korral olema võimalus ajateenistus läbida (51% l-t 2016. aastal 70%-ni 2021. aastal).

Eesti kodakondsusega inimeste seas on aastate lõikes jäänud suhtumine, et naistel peaks olema soovi korral võimalus ajateenistus läbida, enam-vähem samaks, varieerudes 3%.

Eesti kodakondsusega ja muu kodakondsusega vastajate vahel esineb statistiliselt oluline erinevus ($\chi^2 = 18-85,7$, $df = 3-9$, p -väärtus = $<0,001-0,035$).

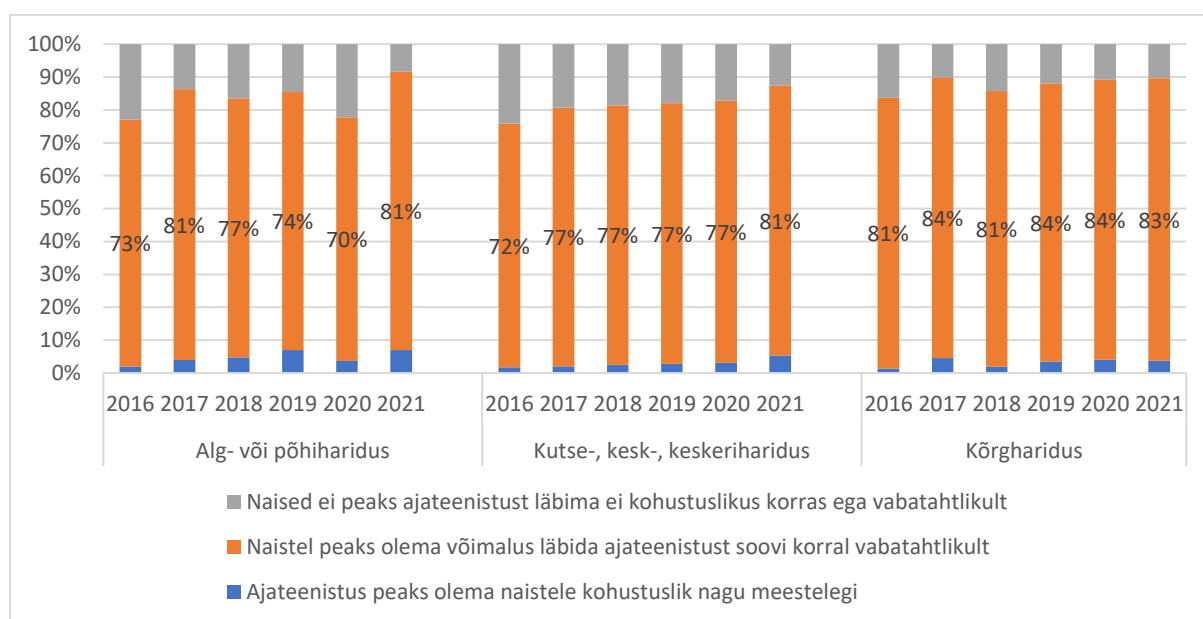

Joonis 19. Arvamus naiste suhtest ajateenistusega kodakondsuse lõikes aastatel 2016–2021 (%).

Tulemustes on näha, kuidas kutse-, kesk-, või keskeri- ja kõrgharidusega elanike pooldamine naiste ajateenistuse läbimisse vabatahtlikult on aastate jooksul pigem stabiilne (joonis 20).

Kutse-, kesk-, või keskeri- ja kõrgharidusega esindajate seas on aastatega vähenenud arvamus, et naised ei peaks läbima ajateenistust ei kohustuslikus korras ega vabatahtlikult.

Haridusastmete lõikes on statistiliselt oluline erinevus aastatel 2017, 2019 ja 2020 (olenevalt aastast $\chi^2 = 12,8-19,6$, $df = 6$, p -väärtus = 0,003–0,46).

Joonis 20. Arvamus naiste suhtest ajateenistusega hariduse lõikes aastatel 2016–2021 (%).

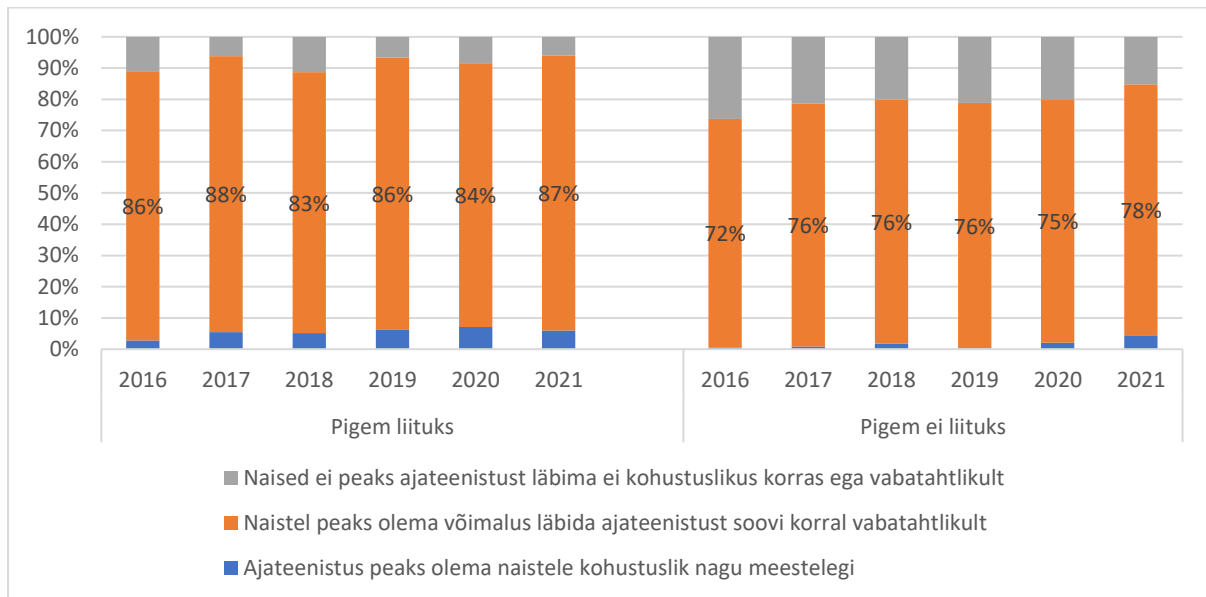
4.3.2 Kokkupuuted riigikaitseorganisatsioonidega ja naiste suhe ajateenistusega

Joonisel 21 on näha, kuidas elanikud, kes on valmis liituma Kaitseliidu ja/või Naiskodukaitsega pooldavad mitte liitujatest enim naiste osalemist ajateenistuses nii kohustuslikus kui vabatahtlikus korras. Võrreldes liitujatega on mitte liitujate seas tugevam hoiak, et naised ei peaks ajateenistust läbima.

Elanike seas, kes pigem ei liituks vabatahtlike riigikaitse organisatsioonidega, on aastate jooksul kergelt tõusnud arvamus, et naistel peaks olema võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida. Liitujate seas varieeruvad hoiakud läbi aastate ja kindlat muutust ei ole toimunud.

Analüüsist selgub, et vastajate, kes on valmis liituma Kaitseliidu ja/või Naiskodukaitsega hoiakud erinevad statistiliselt olulisel määral elanike suhtumisest, kes ei liituks Kaitseliidu

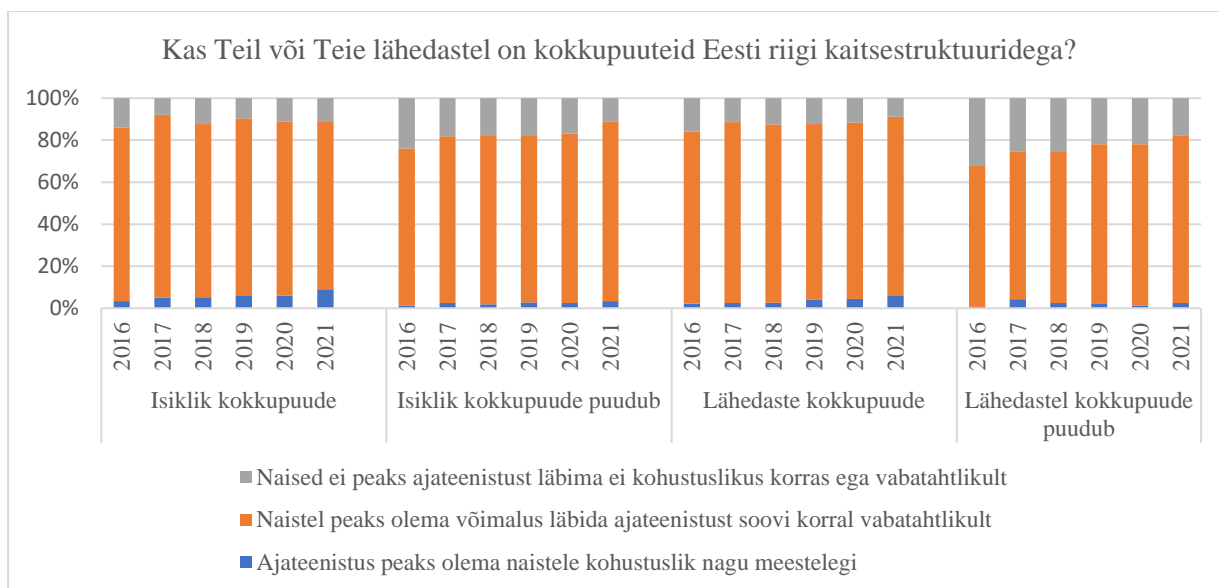
ja/või Naiskodukaitse organisatsioonidega (tulenevalt aastast $\chi^2 = 18,3-47,8$, $df = 3$, p -väärtused = $<0,001$).

Joonis 21. Arvamus naiste suhtest ajateenistusega ning valmidus liituda Kaitseliidu/Naiskodukaitsega aastatel 2016–2021 (%).

Vastajad, kellel on endal või lähedastel kokkupuude riigikaitse struktuuridega pooldavad rohkem, et ajateenistus peaks naistele olema kohustuslik ning see hoiak on aastatega tõusnud (joonis 22). Elanikud, kellel isiklik või lähedastel kokkupuude puudub arvavad rohkem, et naised ei peaks ajateenistust üldse läbima, kuid see arvamus on aastatega langenud (joonis 20).

Elanike hoiakud, kellel on isiklik kokkupuude riigikaitse struktuuridega erinevad oluliselt elanikest, kellel kokkupuuteid ei ole ($\chi^2 = 9-17,2$, $df = 2-3$, p -väärtus = $<0,001-0,031$). Erinevused suhtumises on statistiliselt olulised ka elanike seas, kelle lähedastel on kokkupuuted riigikaitse struktuuridega võrreldes nendega, kelle lähedastel kokkupuuted puuduvad ($\chi^2 = 19,4-53,8$, $df = 3$, p -väärtus = $<0,001$).

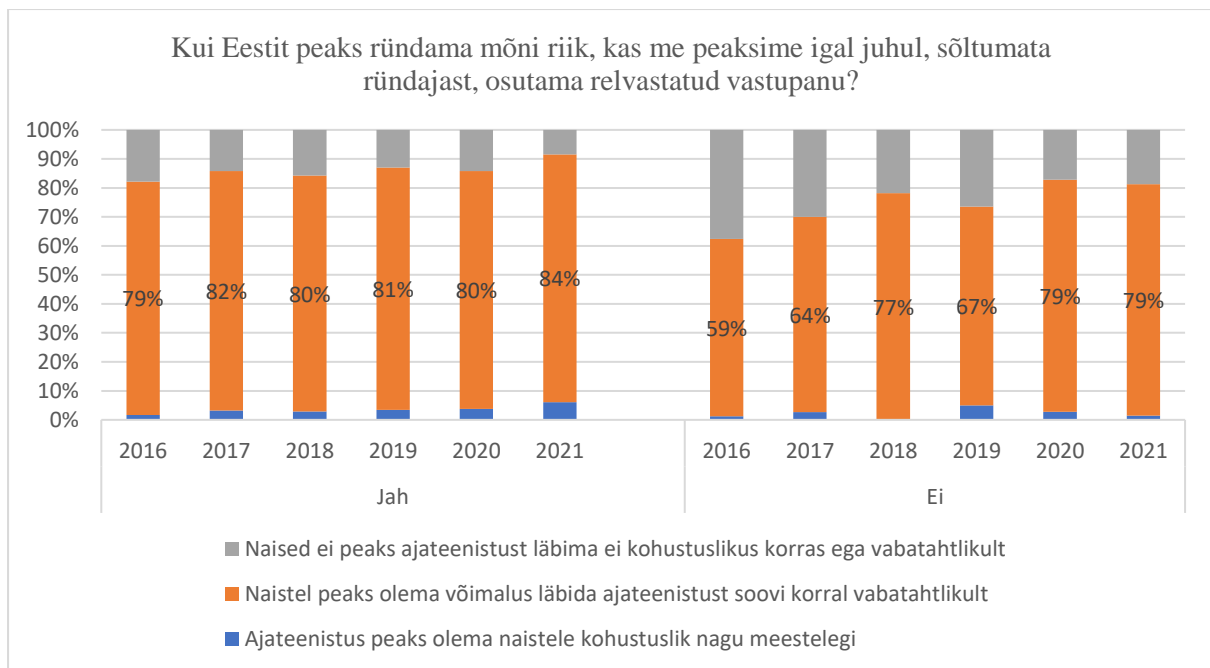

Joonis 22. Arvamus naiste suhtest ajateenistusega seoses kokkupuutega Eesti riigi kaitsestruktuuridega aastatel 2016–2021 (%).

4.3.3 Kaitsetahe ja naiste suhe ajateenistusega

Võrreldes omavahel Eesti elanike kaitsetahtet ning nende hoiakuid seoses naiste ajateenistuse läbimisega võib öelda, et need, kellel on madalam kaitsetahe usuvad, et naised ei peaks ajateenistust läbima ei vabatahtlikult ega kohustuslikus korras (Joonis 23). Elanike kaitsetahe on enam-vähem sarnane elanike seas, kes usuvad, et ajateenitus peaks olema naistele kohustuslik või neil peaks soovi korral võimalus olema see läbida.

Joonisel 21 on näha, et aastate lõikes ei ole muutused hoiakutes liikunud kindlas suunas. 2018. ja 2020. aastal ei ole erinevused statistiliselt olulised. 2016., 2017., 2019. ja 2021. aastal on hii-ruut vahemikus 14,8–33,2 (df = 3) ning p-väärtused <0,001–0,002, seega erinevad hoiakud naiste ajateenistuse suhtes olulisel määral.

Joonis 23. Arvamus naiste suhtest ajateenistusega ning kaitsetahe aastatel 2016–2021 (%).

4.4 Regressioonanalüüs

Järgevas peatükis on vaadeldud, millised tunnused prognoosivad elanike jaotust võrdsust pooldavasse rühma ning rühma, kus on samuti võrdsust pooldav hoiak, kuid elanikud on arvamusel, et naised peaksid ajateenistuse läbima eraldi programmi alusel ning seda võrreldes võrdsust mittepooldavate elanikega.

Esmalt vaatleb autor sotsiaaldemograafilise profiiliga elanike kuulumist rühmadesse. Võrreldes võrdsust mittepooldava elanikkonnaga on võrdsust pooldavasse rühma suurem tõenäosus kuuluda meestel, eestlastel, vanemaealistel ja eesti kodakondsusega vastajatel. Hariduse lõikes ei ole erinevused statistiliselt olulised ning vaadates regressioonikordajat on näha väga väikeseid erinevusi. Kõige kõrgemalt prognoosib rühma kuulumist kodakondsus ning tabelis 1 on näha, et Eesti kodakondsusega inimesed kuuluvad võrdsust pooldavasse gruppi 3,3 korda suurema tõenäosusega kui muu kodakondsusega elanikud.

Võrdsust pooldavasse rühma kuuluvad pigem vastajad, kes on valmis liituma Kaitseliidu või Naiskodukaitsega. Elanikud, kes on valmis liituma vabatahtlike riigikaitse organisatsioonidega kuuluvad võrdsust pooldavasse rühma 2,3 korda suurema tõenäosusega kui vastajad, kes ei ole valmis vabatahtlike organisatsioonidega liituma. Samuti kuuluvad antud rühma elanikud, kelle lähedastel on kokkupuuted Eesti riigi kaitsestruktuuridega.

Kui võrrelda omavahel võrdsust mittepooldavat elanikkonda elanikega, kes pooldavad võrdsust, kuid usuvad, et naised peaksid ajateenistuse eraldi programmi alusel läbima (edasipidi „Teine rühm“), siis teise rühma kuulumist prognoosib vanus, rahvus ning valmidus

liituda Kaitseliidu või Naiskodukaitsega. Eestlased kuuluvad teise rühma 1,8 korda suurema tõenäosusega kui mitte-eestlased. Elanikud, kes on valmis liituma Kaitseliidu või Naiskodukaitsega kuuluvad teise rühma 1,6 korda suurema tõenäosusega kui elanikud, kes ei soovi liituda antud organisatsioonidega.

Antud tulemustest saab järeldada, et mehed, eestlased ja Eesti kodakondsusega vastajad on rohkem võrdsust pooldavamad kui naised, mitte-eestlased ja muu kodakondsusega elanikud. Samuti pooldavad võrdsust enim elanikud, kes on valmis kutse korral liituma Kaitseliidu või Naiskodukaitsega ning samuti elanikud, kelle lähedastel on kokkupuude riigi kaitsestruktuuridega.

Tabel 1. Eri rühmadesse kuulumist prognoosivad tegurid

N = 689 df = 20 Nagelkerke kordaja 0,168	B	Standardhälve	Olulisuse tõenäosus	Exp(B)	Usalduse piir 95%	
					Alumine	Ülemine
Võrdsust pooldav elanikkond	-1,799	0,681	0,008			
Vanus	-0,297	0,087	0,001	0,743	0,626	0,882
Mees	0,802	0,22	0	2,229	1,448	3,432
Naine	0b					
Eestlane	0,827	0,279	0,003	2,287	1,323	3,953
Muu rahvus	0b					
Eesti kodakondsus	1,201	0,566	0,034	3,323	1,096	10,076
Muu kodakondsus	0b					
Alg- või põhiharidus	-0,01	0,489	0,983	0,99	0,38	2,579
Kesk-, kutse- või kutsekeskeri	0,079	0,22	0,719	1,082	0,704	1,664
Kõrgharidus	0b					
Valmidus liituda Kaitseliidu/Naiskodukaitsega	0,816	0,234	0	2,263	1,429	3,582
Ei soovid liituda Kaitseliidu/Naiskodukaitsega	0b					
Isiklik kokkupuude Eesti riigi kaitsestruktuuridega	0,241	0,293	0,411	1,273	0,717	2,26
Isiklik kokkupuude puudub	0b					
Lähedaste kokkupuude Eesti riigi kaitsestruktuuridega	0,635	0,264	0,016	1,887	1,125	3,163
Lähedastel kokkupuude puudub	0b					
Kõrge kaitsetahe	-0,003	0,286	0,993	0,998	0,57	1,746
Madal kaitsetahe	0b					

Võrdsust pooldav elanikkond, kuid ajateenistuse peaks läbima eraldi programmi alusel	0,757	0,485	0,118			
Vanus	-0,297	0,077	0	0,743	0,638	0,865
Mees	0,175	0,196	0,374	1,191	0,81	1,751
Naine	0b					
Eestlane	0,603	0,24	0,012	1,828	1,143	2,923
Muu rahvus	0b					
Eesti kodakondsus	0,259	0,366	0,479	1,296	0,632	2,656
Muu kodakondsus	0b					
Alg- või põhiharidus	-0,826	0,482	0,086	0,438	0,17	1,125
Kesk-, kutse- või kutsekeskeri	-0,299	0,195	0,126	0,742	0,506	1,087
Kõrgharidus	0b					
Valmidus liituda Kaitseliidu/Naiskodukaitsega	0,488	0,219	0,026	1,629	1,06	2,504
Ei soovid liituda Kaitseliidu/Naiskodukaitsega	0b					
Isiklik kokkupuude Eesti riigi kaitsestruktuuridega	-0,019	0,28	0,946	0,981	0,567	1,699
Isiklik kokkupuude puudub	0b					
Lähedaste kokkupuude Eesti riigi kaitsestruktuuridega	0,105	0,215	0,625	1,111	0,728	1,694
Lähedastel kokkupuude puudub	0b					
Kõrge kaitsetahe	-0,007	0,248	0,979	0,993	0,611	1,615
Madal kaitsetahe	0b					

*Taustatunnus: Võrdsust mittepooldav elanikkond

*Vanuse puhul on välja toodud vanusegrupid: 15-19; 20-29; 30-39; 40-49; 50-59; 60-74

ARUTELU

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada Eesti elanike suhtumine ja hoiakud seoses naiste osalusega Kaitseväes ning muutused suhtumises ja hoiakutes viie aasta jooksul (2016–2021 aastal).

„Kuivõrd suhtumine naiste osalusse kaitseväes varieerub sotsiaaldemograafilise profiili alusel?“

Analüüsist selgus, et võrdsust toetavad elanikud on suurema tõenäosusega mehed võrreldes naistega, vanemaealised võrreldes noorematega, eestlased võrreldes mitte-eestlastega ning Eesti kodakondsusega elanikud võrreldes muu kodakondsuse elanikega.

Üllatav oli tulemus, et mehed soosivad enam naiste võrdsemat kohtlemist kaitseväes kui naised. USA-s läbiviidud uuringutes olid tulemused vastupidised, kus naised toetasid rohkem naiste osalemist erinevates rollides sõjaväes (Kurpius ja Lucart, 2000 ja Matthers jt, 2009). Kui Kurpius ja Lucart (2000) jõudsid oma töös järelduseni, et meestel on traditsioonilisemad soorolli hoiakud kui naistel, siis Eesti kontekstis ei saa sama järeldust teha.

Cook (1988) ja Wilcox (1992) jõudsid oma töödes järeldustele, et nooremad ja kõrgemalt haritud elanikud on toetavamad naiste erinevate rollide suhtes sõjaväes. Kui vaadata võrdsetel ametikohtadel teenimist, siis jõudis autor antud töös järeldusele, et nooremad Eesti elanikud pooldavad naiste teenimist kõikidel ametikohtadel, kuid viimastel aastatel on see erinevus kahanenud. Ning vaadates regressioonanalüüsi, siis võib öelda, et 2021. aastal on vanemaealised rohkem võrdsust toetavamad, kui nooremad. Hariduses erinevusi ei esinenud.

Suurimad erinevused ilmnesisid eesti rahvuse ja muu rahvuse ning eesti kodakondsuse ja muu kodakondsusega vastajate vahel. Eesti rahvusest ning eesti kodakondsusega elanike hoiakud olid tugevamad selle suhtes, et naistel peaks olema võrdsed võimalused teenida kõikidel ametikohtadel ja väeosades, naised peaksid ajateenistuse läbima samadel alustel meestega ning naistel peaks olema võimalus läbida ajateenistus vabatahtlikult.

„Kuivõrd suhtumine naiste osalusse kaitseväes sõltub eelnevast kokkupuutest riigikaitsega?“

Regressioonanalüüsist selgus, et elanikud, kes on valmis liituma vabatahtlike organisatsioonidega, pooldavad enam naiste võrdset osalust kaitseväes. Võrdsust pooldavad enam ka elanikud, kelle lähedastel on kokkupuuted riigi kaitsestruktuuridega.

Elanikud, kellel on isiklikult või kelle lähedastel on kokkupuuted riigikaitse struktuuridega pooldasid 60% ulatuses, et naistel peaksid olema meestega võrdsed võimalused teenida

kõikidel ametikohtadel ja väeosades. Kirjanduse ülevaates arutles autor, et üks põhjus, miks naisi ei soovita militaarsfääri kaasata on ühtekuuluvustunde kaotamine (Egnell, 2016). McSally (2017) tõi välja, et sellel argumendil puudub tõepõhi ning arvestades, et üle poole Eesti elanikest, kellel on kokkupuuted riigikaitse organisatsioonidega pooldavad naiste kaasatust võib öelda, et ka siin ei tunta hirmu ühtekuuluvustunde kadumise pärast. Ning argument, et naised muudavad sõjapidamise ebaefektiivseks ei seostu ka antud tulemustega. Eesti tegevväelased on välja toonud, et naistel võib olla suurem motiveeritus kaitseväes teenida (Siplane, 2017), mis ei anna põhjust kahelda nende efektiivsuses.

Antud tulemused on huvitavad, sest Ameerika Ühendriikides läbiviidud uuringud näitasid vastupidiseid tulemusi. Militaarsüsteemiga kokku puutunud elanikud olid negatiivsemalt meelestatud naiste võrdselt kohtlemisse sõjaväes, kui tsiviilelanikud. Siit võib järeldada, et USA militaarsüsteemis olivad võivad hirmu tunda ühtekuuluvustunde kaotamise pärast.

„Kuivõrd suhtumine naiste osalusse sõltub üldisest hoiakust kaitsetahte suhtes?“

Kõrgema kaitsetahtega Eesti elanike seas on tugevam hoiak, et naised peaksid teenima kõikides väeosades ja ametikohtadel ning samuti pooldavad nad, et naised ja mehed peaksid ajateenistuse läbima sama programmi alusel. Võrreldes omavahel kõrgema kaitsetahte ja madalama kaitsetahtega elanike hoiakuid arvab madalama kaitsetahtega elanikud, et ajateenistust ei peaks naised läbima ei vabatahtlikult ega kohustuslikus korras. Kõrgema kaitsetahtega elanikud arvasid rohkem, et naistel peaks olema ajateenistus kohustuslik.

„Kuidas on viie aasta jooksul muutunud arvamus naiste osalusest kaitseväes?“

Viie aasta jooksul on tõusnud Eesti elanike pooldav hoiak, et naistel peaks olema võimalus teenida võrdselt meestega kõikidel ametikohtadel ja väeosades. Samuti on naistel võimalik astuda kaitsevärke ja teenida endale sobival ametikohal, seega võib öelda, et avalik arvamus ja poliitika ühilduvad. Seda on näha ka teiste tunnuste kaudu. Üle poole elanikest, olenemata nende sotsiaaldemograafilisest taustast, kokkupuudetest riigikaitse organisatsioonidega või kaitsetahtest, on arvamusel, et naistel peaks olema võimalus ajateenistus läbida vabatahtlikult. Aastate jooksul on langenud arvamus, et naised ei peaks ajateenistust üldse läbima. Vastupidiselt on tõusnud elanike seas seisukoht, et naistel peaks ajateenistus olema kohustuslik, kuid endiselt on see väike osakaal, jäädes alla 10%, välja arvatud elanike seas vanuses 15–19, kus 2019. ja 2021. aastal ületas 10%. Tõustrend on meeste, alg- või põhiharidusega ning kesk-, kutse- või keskeriharidusega elanike, eestlaste ja Eesti

kodakondsusega inimeste seas ning elanike seas, kellel on endal või lähedastel kokkupuuted riigikaitse struktuuridega.

Aegri dates tuli välja, et aastateni 2019–2020 oli enamasti tõusvas trendis hoiak, et naised peaksid läbima ajateenistuse meestega samadel alustel, kuid viimase ühe ja kahe aastaga on hakanud see hoiak langema. Antud juhul usutakse pigem, et naised peaksid läbima ajateenistuse eraldi programmi alusel, mis võtab arvesse nende füüsilist võimekust. Ajateenistuses ainukene erinevus meeste ja naiste vahel on füüsilise testi normid ning viimaste aastate jooksul on hakanud avalik arvamus jälle rohkem ühilduma poliitikaga.

Autor analüüsis elanike hoiakulisi erinevusi aastate lõikes usaldusvahemike kaudu (vt lisa 2, tabelid 17-19). Statistiliselt võib kinnitada, et Eesti elanikel olid 2016. aastal ning 2021. aastal erinevad hoiakud, seoses naiste teenimisega kõikidel ametikohtadel ja väeosades ning naiste ajateenistuse läbimisega. Statistiliselt ei erinenud elanike hoiakud seoses naiste ajateenistuse läbimise programmi küsimuses.

Üheks põhjuseks, miks naiste osalus kaitseväes on tõusvas trendis võib pidada suuremat teadlikkust. Kaitseministeerium on võtnud eesmärgiks värvata kaitsevärke rohkem naisi läbi poliitika ning tulemuste kaudu võib öelda, et Eesti elanikud on selle suhtes toetavate hoiakutega.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada Eesti elanike suhtumine ja hoiakud naiste osalusega kaitseväes ning muutused, mis on toimunud suhtumises ja hoiakutes aastatel 2016–2021. Töös kasutati „Avalik arvamus ja riigikaitse“ andmeid. Läbivalt kasutati kolme tunnust, mis olid seotud naiste osalusega kaitseväes ning hii-ruut statistiku abil leidis autor seosed antud tunnuste ning järgnevate tunnuste vahel:

- sotsiaaldemograafilised tunnused;
- valmidus liituda Kaitseliidu ja/või Naiskodukaitsega;
- kokkupuude Eesti riigi kaitsestruktuuridega;
- kaitsetahe.

Aegridade kaudu analüüsiti Eesti elanike muutusi hoiakutes ja suhtumises viie aasta jooksul. Viimaks uuris autor regressioonanalüüsi kaudu, millise profiiliga Eesti elanikud kuuluvad võrdsust pooldavasse rühma ning kes kuuluvad võrdsust mittepooldavasse rühma.

Analüüsist selgus, et valdav osa elanikest arvab, et naised peaksid ajateenistuse läbima eraldi programmi alusel, mis võtab arvesse nende füüsilist võimekust. Siiski leidis erinevusi teatud profiiliga elanike vahel. Mehed võrreldes naistega, eestlased võrreldes mitte-eestlastega, Eesti kodakondsusega elanikud võrreldes mittekodanikega pooldavad naiste ajateenistuse läbimist samadel alustel meestega.

Aastani 2019–2020 oli suhtumine naiste ajateenistuse läbimisse võrdsetel alustel meestega tõusutrendis, mille järel hakkas hoiak langema.

Tulemused näitasid, et mehed on rohkem võrdsust pooldavad kui naised. Nad kuuluvad suurema tõenäosusega võrdsust pooldavasse gruppi ning nad usuvad, et naised peaksid ajateenistuse läbima meestega võrdsetel alustel.

Aastatega on tõusnud arvamus, et naistel peaks olema võimalus teenida kõikidel ametikohtadel ja väeosades.

Vanemaealised on rohkem võrdsust pooldavamad kui nooremad elanikud.

Suurimad erinevused võrdsust pooldavas hoiakus on eestlaste ja mitte-eestlaste ning Eesti kodakondsuse ja muu kodakondsuse elanike vahel, kus eestlased ja Eesti kodakondsusega elanikud on võrdsust pooldavamad. Samuti näitas regressioonanalüüs, et nad kuuluvad võrdsust pooldavasse rühma.

Elanikud, kes on valmis liituma Kaitseliidu ja/või Naiskodukaitsega, kellel on endal või lähedastel kokkupuude riigi kaitsestruktuuridega ning kellel on kõrgem kaitsetahe, nemad näevad rohkem võrdsust.

Uurimistulemused näitasid, et valdavalt usuvad Eesti elanikud, et naistel peaks soovi korral olema võimalus ajateenistus läbida vabatahtlikult. Elanikud, kes ei pooldanud naiste ajateenistust, nende hoiakud antud küsimuses on aastatega muutunud võrdsust pooldavamaks. Nende seas olid mitte-eestlased, muu kodakondsuse esindajad, vanem elanikkond, elanikud, kellel puuduvad endal või lähedastel kokkupuuted riigi kaitsestruktuuridega ning need, kellel on madalam kaitsetahe.

Arvamus, et naised peaksid ajateenistuse läbima kohustuslikus korras jäi valdavalt alla 10%, siiski oli aastate möödudes teatud gruppide puhul näha, et soovitakse ajateenistuse kohustuslikuks muutmist naistele. Sealhulgas arvasid nii mehed, eestlased, Eesti kodakondsusega vastajad, alg- või põhiharidusega ning kesk-, kutse- ja keskeriharidusega elanikud, samuti vastajad, kellel on endal või isiklikult kokkupuuted kaitsestruktuuridega ning need, kellel on kõrgem kaitsetahe.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Eesti elanikkonna seas on võrdsust pooldavad hoiakud tõusutrendis ning poliitika ning avalik arvamus ühilduvad. Vaadates tulemusi, siis elanike suhtumine on valdavalt sarnane hetke olukorraga, mis puudutab naiste osalust kaitseväes.

KASUTATUD ALLIKAD

Burstein, P. (2003). The Impact of Public Opinion on Public Policy: A Review and an Agenda. *Political Research Quarterly*, 56(1), 29-40. doi:[10.1177/106591290305600103](https://doi.org/10.1177/106591290305600103)

Cheatham, H. E. (1984). Integration of women into the U.S. military. *Sex Roles*, 11(1-2), 141–153. doi:10.1007/bf00287445

Collins-Dogrul, J. ja Ulrich, J. R. (2018). Fighting Stereotypes: Public Discourse About Women in Combat. *Armed Forces & Society*, 44(3), 436–459. doi:10.1177/0095327X17715650

Cook, E. (1988). *Feminism and Group Consciousness in America, 1972-1984*. Doktoritöö. Ohio Ülikool

Eesti Kaitseväge kodulehekülj. (i.a). Kasutatud 06.01.2022, <https://mil.ee/ajateenistus/#t-naisena-ajateenistus>

Egnell, R. (2016). Gender Perspectives and Military Effectiveness: Implementing UNSCR 1325 and the National Action Plan on Women, Peace, and Security. *Prism: A Journal of the Center for Complex Operations*, 6(1), 73-89. Kasutatud 28.04.2022 <https://genderandsecurity.org/projects-resources/research/gender-perspectives-and-military-effectiveness-implementing-unscr-1325>

Haridus ja sugu kogulehekülj. (i.a). Kasutatud 05.02.2022 <http://www.haridusjasugu.ee/moisted/sotsiaalne-sugu/>

Hobolt, S. B. ja Klemmensen, R. (2005). Responsive Government? Public Opinion and Government Policy Preferences in Britain and Denmark. *Political Studies*, 53(2), 379-402. doi:10.1111/j.1467-9248.2005.00534.x

Holland, B. (2019). Meet the Night Witches, the Daring Female Pilots Who Bombed Nazis By Night. *History*. Kasutatud 28.04.2022 <https://www.history.com/news/meet-the-night-witches-the-daring-female-pilots-who-bombed-nazis-by-night>

Kaitseliidu kodulehekülj. (i.a). Kasutatud 29.04.2022 <https://www.kaitseliit.ee/et/kl>

Kaitseministeeriumi kodulehekülj. (i.a). Kasutatud 06.01.2022 <https://kaitseministeerium.ee/et/uudised/laanet-naised-olete-oodatud-kaitsevakke>

Kaitseministeeriumi kodulehekülj. (i.a). Kasutatud 26.04.2022 <https://kaitseministeerium.ee/riigikaitse2026/arengukava/>

Kaitseministeerium. (2017). Kasutatud 26.04.2022 https://kaitseministeerium.ee/sites/default/files/sisulehed/struktuur/poliitika_naiste_kaasatuse_suurendamiseks_2017_0.pdf

Kaitseministeerium. (2013). Aruanne kaitsevähkohustuse täitmisest ja kaitseväeteenistuse korraldamisest 2013. aastal. Kasutatud 10.05.2022 https://kra.ee/wp-content/uploads/sites/4/Aruanne_kaitsevaekohustuse_taitmisest_riigis_2013_aastal.pdf

Kaitseministeerium. (2014). Aruanne kaitseväekohustuse täitmisest ja kaitseväeteenistuse korraldamisest 2014. aastal. Kasutatud 10.05.2022 https://kra.ee/wp-content/uploads/sites/4/kaitsevaekohustuse_taitmisest_riigis_2014.pdf

Kaitseministeerium. (2015). Aruanne kaitseväekohustuse täitmisest ja kaitseväeteenistuse korraldamisest 2015. aastal. Kasutatud 29.04.2022 https://kra.ee/wp-content/uploads/sites/4/aruanne_kaitsevaekohustuse_taitmisest_riigis_2015.pdf

Kaitseministeerium. (2016). Aruanne kaitseväekohustuse täitmisest ja kaitseväeteenistuse korraldamisest 2016. aastal. Kasutatud 10.05.2022 https://kra.ee/wp-content/uploads/sites/4/aruanne_kaitsevaekohustuse_taitmisest_riigis_2016.pdf

Kaitseministeerium. (2017). Aruanne kaitseväekohustuse täitmisest ja kaitseväeteenistuse korraldamisest 2017. aastal. Kasutatud 10.05.2022 https://kra.ee/wp-content/uploads/sites/4/aruanne_kaitsevaekohustuse_taitmisest_riigis_2017.pdf

Kaitseministeerium. (2018). Aruanne kaitseväekohustuse täitmisest ja kaitseväeteenistuse korraldamisest 2018. aastal. Kasutatud 10.05.2022 https://kra.ee/wp-content/uploads/sites/4/aruanne_kaitsevaekohustuse_taitmisest_riigis_2018.pdf

Kaitseministeerium. (2019). Aruanne kaitseväekohustuse täitmisest ja kaitseväeteenistuse korraldamisest 2019. aastal. Kasutatud 10.05.2022 https://kra.ee/wp-content/uploads/sites/4/aruanne_kaitsevaekohustuse_taitmisest_riigis_2019-1.pdf

Kaitseministeerium. (2020). Aruanne kaitseväekohustuse täitmisest ja kaitseväeteenistuse korraldamisest 2020. aastal. Kasutatud 29.04.2022 https://kra.ee/wp-content/uploads/sites/4/aruanne_kaitsevaekohustuse_taitmisest_riigis_2020.pdf

Kaitseministeeriumi kodulehekül. (i.a). Kasutatud 06.04.2022, <https://www.kaitseministeerium.ee/et/eesmargid-tegevused/avalik-arvamus-riigikaitsest>

Kaitsevääressursside Ameti kodulehekül. (i.a). Kasutatud 06.01.2022, <https://www.kra.ee/naisedvormi/>

Kennedy-Pipe, C. (2000). Women and the military. *Journal of Strategic Studies*, 23(4), 32-50, doi: 10.1080/01402390008437811

Kivirähk, J. (2018). Avalik arvamus ja riigikaitse. Kasutatud 12.05.2022 https://www.kmin.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/avalik_arvamus_ja_riigikaitse_marts_2018_0.pdf

Kurpius, S. E. R., ja Lucart, A. L. (2000). Military and civilian undergraduates: Attitudes toward women, masculinity, and authoritarianism. *Sex Roles: A Journal of Research*, 43(3-4), 255–265. doi: 10.1023/A:1007085015637

Matthews, M. D., Ender, M. G., Laurence, J. H. ja Rohall, D. E. (2009). Role of Group Affiliation and Gender on Attitudes Toward Women in the Military. *Military Psychology*, 21(2), 241 — 251. doi: 10.1080/08995600902768750

McSally, M. (2007) Women in Combat: Is the Current Policy Obsolete?. *Duke Journal of Gender Law & Policy*, 14, 1011-1060 <https://scholarship.law.duke.edu/djglp/vol14/iss2/7>

McConnell, G. (1966). *Private power and American democracy*. New York: Random House.

Naiskodukaitse kodulehekülj. (i.a). Kasutatud 29.04.2022
https://www.naiskodukaitse.ee/Tutvustus_254

O'Neil, J. M. (1981). Patterns of gender role conflict and strain: Sexism and fear of femininity in men's lives. *Personnel & Guidance Journal*, 60(4), 203–210. doi: 10.1002/j.2164-4918.1981.tb00282.x

Obradovic, L. (2014). *Gender Integration in NATO Military Forces: Cross-national Analysis*. Farnham: Ashgate Publishing Ltd.

Page, B. I. ja Shapiro, R. Y. (1983). Effects of public opinion on policy. *American Political Science Review*, 77, 175-190. doi: 10.2307/1956018

Pew Research Center. (2013). Broad support for combat roles for women. Kasutatud 28.04.2022 www.people-press.org/2013/01/29/broad-support-for-combat-roles-for-women/

Pärtel, K. (2014). *Mees-ja naiskaitseväelaste hoiakud seoses naiste ja meeste rollidega ühiskonnas ning kaitseväes kui totaalses institutsioonis*. Magistritöö. Tallinna Ülikool

Schreiber, E. M. ja Woelfel, John. C. (1979). Effects of Women on Group Performance in a Traditionally Male Occupation: The Case of the U. S. Army. *Journal of Political and Military Sociology*, 7(1), 121-134. Kasutatud 25.04.2022 <http://www.jstor.org/stable/45293838>

Shapiro, R. Y. (1982). *The dynamics of public opinion and public policy*. Doktoritöö, Chicago Ülikool

Segal, M. W. (1995). Women's military roles cross-nationally: Past, Present, and Future. *Gender & Society*, 9(6), 757–775. doi: 10.1177/089124395009006008

Siplane, A. (2017). Naised Eesti Kaitseväes. Motivatsioon, suhtumine, kogemused ja väljakutsed. https://icds.ee/wp-content/uploads/2018/05/ICDS_Raport_Naised_Eesti_Kaitsevaes_Andres_Siplane_Detsember_2017.PDF

Soroka, S. N. ja Wlezien, C. (2005). Opinion-Policy Dynamics: Public Preferences and Public Expenditure in the United Kingdom. *British Journal of Political Science*, 35(4), 665–689. <http://www.jstor.org/stable/4092416>

Wilcox, C. (1992). Race, Gender, and Support for Women in the Military. *Social Science Quarterly*, 73(2), 310-323. <http://www.jstor.org/stable/42863035>

Wlezien, C. (1996). Dynamics of Representation: The case of US Spending on Defense. *British Journal of Political Science*, 26, 81–103. doi: 10.1017/S0007123400007420.

Yuko, E. (2022). Women of Ukraine Fight Back: How They're Revolutionizing the Role of Women in War. *Reader's Digest*. Kasutatud 20.05.2022 <https://www.rd.com/article/ukrainian-female-soldiers/>

LISAD

Tabel 1. Küsitluses osalenute arv soo lõikes

Sugu												
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mees	555	46,0	553	46,0	557	46,1	559	46,2	403	46,2	586	48,9
Naine	651	54,0	649	54,0	652	53,9	650	53,8	469	53,8	614	51,1
Kokku	1206	100,0	1202	100,0	1209	100,0	1209	100,0	872	100,0	1200	100,0

Tabel 2. Küsitluses osalenute arv vanuse lõikes

Vanus												
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
15-19	86	7,1	61	5,0	59	4,8	60	5,0	60	6,8	76	6,4
20-29	159	13,2	175	14,6	194	16,0	183	15,2	108	12,4	175	14,6
30-39	222	18,4	218	18,1	206	17,0	199	16,4	151	17,3	240	20,0
40-49	183	15,2	194	16,1	189	15,6	203	16,8	147	16,9	224	18,6
50-59	233	19,3	221	18,4	218	18,0	227	18,8	155	17,8	210	17,5
60+	324	26,8	333	27,7	344	28,4	336	27,8	252	28,9	276	23,0
Kokku	1206	100,0	1202	100,0	1209	100,0	1209	100,0	872	100,0	1200	100,0

Tabel 3. Küsitluses osalenute arv rahvuse lõikes

Rahvus												
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Eestlane	818	67,8	815	67,8	819	67,8	818	67,7	590	67,7	825	68,7

Muu	388	32,2	387	32,2	390	32,2	391	32,3	282	32,3	375	31,3
Kokku	1206	100,0	1202	100,0	1209	100,0	1209	100,0	872	100,0	1200	100,0

Tabel 4. Küsitluses osalenute arv kodakondsuse lõikes

Kodakondsus												
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Eesti	1000	82,9	999	83,1	1003	82,9	1002	82,9	1002	82,9	1101	91,8
Muu	206	17,1	203	16,9	206	17,1	207	17,1	207	17,1	99	8,2
Kokku	1206	100,0	1202	100,0	1209	100,0	1209	100,0	1209	100,0	1200	100,0

Tabel 5. Küsitluses osalenute arv hariduse lõikes

Haridus												
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Alg- või põhiharidus	210	17,4	155	12,9	175	14,4	168	13,9	114	13,1	88	7,3
kutse-, kesk ja kesk-eriharidus	692	57,4	711	59,1	716	59,2	745	61,7	530	60,8	572	47,7
kõrgharidus	304	25,2	336	27,9	319	26,3	296	24,5	228	26,1	540	45,0
Kokku	1206	100,0	1202	100,0	1209	100,0	1209	100,0	872	100,0	1200	100,0

Tabel 6. Hinnang naiste ja meeste võrdsele teenimisele Kaitseväes.

Kas teie hinnangul võiksid naised Kaitseväes teenida meestega võrdselt kõikidel ametikohtadel ja väeosades, või peaksid naised teenima pigem tagalas jt toetavates funktsioonides?												
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Võiksid teenida võrdselt meestega kõikides väeosades ja ametikohtadel	519	43,1	551	45,8	535	44,3	592	49,0	456	52,2	697	58,1
Peaksid teenima pigem tagalas ja toetavates funktsioonides	584	48,4	553	46,0	551	45,6	507	41,9	343	39,3	384	32,0
Ei oska öelda	103	8,5	98	8,2	122	10,1	110	9,1	74	8,5	119	10,0
Kokku	1206	100,0	1202	100,0	1209	100,0	1209	100,0	872	100,0	1200	100,0

Tabel 7. Hinnang naiste suhtele ajateenistuses

Milline peaks Teie hinnangul olema naiste suhe ajateenistusega?												
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ajateenistus peaks olema naistele kohustuslik nagu meestelegi	19	1,6	36	3,0	31	2,6	40	3,3	29	3,3	57	4,7

Naistel peaks olema võimalus läbida ajateenistust soovi korral vabatahtlikult	901	74,7	954	79,3	943	78,0	945	78,1	680	78,0	981	81,7
Naised ei peaks ajateenistust ei kohustuslikus korras ega vabatahtlikult läbima	260	21,6	190	15,8	202	16,7	188	15,5	137	15,7	131	11,0
Ei oska öelda	25	2,1	23	1,9	32	2,7	36	3,0	26	3,0	31	2,6
Kokku	1206	100,0	1202	100,0	1209	100,0	1209	100,0	872	100,0	1200	100,0

Tabel 8. Hinnang naiste ajateenistuse läbimisse

Kas naiste ajateenistuse peaks toimuma samadel alustel ajateenistust läbivate meestega või eraldi programmi järgi, mis arvestaks naiste erineva füüsilise võimekusega?												
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Peaks toimuma samadel alustel meestega	336	36,5	385	39,0	393	40,3	426	43,3	303	42,7	330	31,8

Peaks toimuma eraldi programmi järgi	542	58,9	552	55,8	530	54,3	508	51,6	362	51,1	645	62,2
Ei oska öelda	43	4,7	51	5,2	53	5,4	51	5,2	44	6,2	62	6,0
Kokku	921	100,0	989	100,0	975	100,0	985	100,0	709	100,0	1037	100,0
Puuduvad väärtused	285		213		234		224		163		163	
Kokku	1206		1202		1209		1209		872		1200	

Tabel 9. Valmidus liituda Kaitseliidu või Naiskodukaitsega aastatel 2016 ja 2021.

Kui teile tehakse ettepanek liituda Kaitseliidu või Naiskodukaitsega , siis kuidas te sellesse suhtuksite?				
	2016		2021	
	N	%	N	%
Kindlasti liituksin	55	4,9	52	4,7
Arvatavasti liituksin	192	16,8	239	21,4
Arvatavasti ei liituks	310	27,2	317	28,5
Kindlasti ei liituks	434	38,0	330	29,6
Ei oska öelda	150	13,2	176	15,8
Kokku	1142	100,0	1114	100,0
Puuduvad väärtused	64		86	
Kokku	1206		1200	

Tabel 10. Valmidus liituda Kaitseliiduga aastatel 2017-2020.

Kui teile tehakse ettepanek liituda Kaitseliiduga , siis kuidas te sellesse suhtuksite?								
	2017		2018		2019		2020	
	N	%	N	%	N	%	N	%

Kindlasti liituksin	31	2,6	31	2,6	42	3,6	46	5,5
Arvatavasti liituksin	172	14,3	172	14,3	173	14,8	124	14,7
Arvatavasti ei liituks	352	29,3	352	29,3	287	24,6	210	24,9
Kindlasti ei liituks	450	37,4	450	37,4	485	41,5	366	43,5
Ei oska öelda	141	11,8	141	11,8	181	15,5	96	11,4
Kokku	1146	95,3	1146	95,3	1167	100,0	842	100,0
Puuduvad väärtused	56	4,7	56	4,7	42		30	
Kokku	1202	100,0	1202	100,0	1209	100,0	872	

Tabel 11. Valmidus liituda Naiskodukaitsega aastatel 2017 ja 2019-2020.

Kui teile tehakse ettepanek liituda Naiskodukaitsega , siis kuidas te sellesse suhtuksite?						
	2017		2019		2020	
	N	%	N	%	N	%
Kindlasti liituksin	11	1,8	23	3,5	14	3,1
Arvatavasti liituksin	105	16,3	98	15,4	77	16,7
Arvatavasti ei liituks	164	25,6	138	21,7	77	16,9
Kindlasti ei liituks	279	43,5	281	44,0	221	48,1
Ei oska öelda	82	12,8	99	15,5	70	15,2
Kokku	641	100,0	639	100,0	459	100,0
Puuduvad väärtused	561		570		413	
Kokku	1202		1209		872	

Tabel 12. Isiklik kokkupuude Eesti riigi kaitsestruktuuridega.

Millised on **Teie enda** kokkupuuted Eesti riigi kaitsestruktuuridega? Siin on mõeldud ainult neid kokkupuuteid, mis Teil on olnud taasiseseisvunud Eesti riigis, st alates aastast 1991.

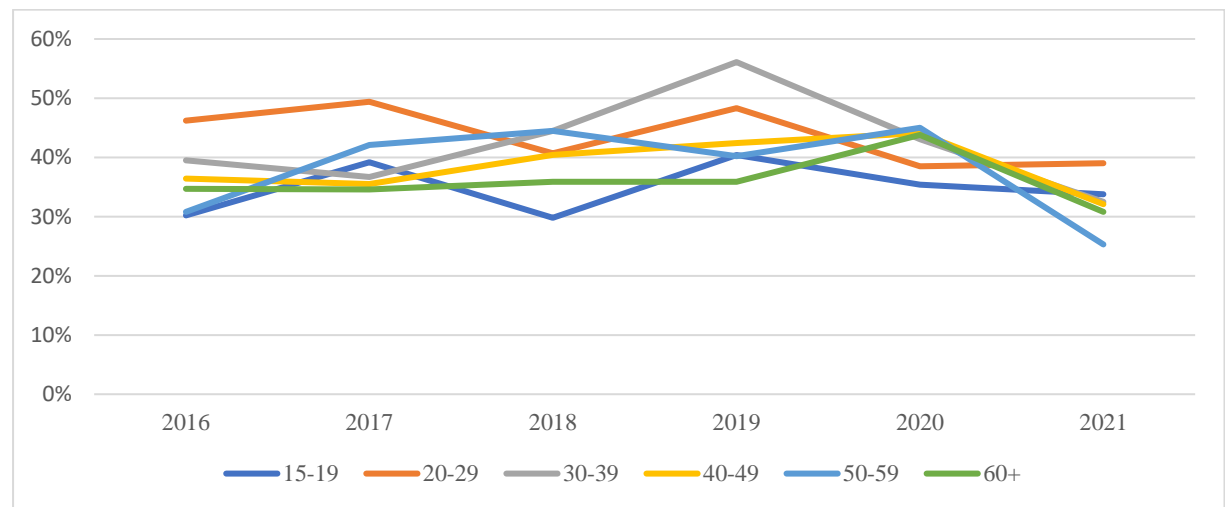
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Isiklik kokkupuude		Isiklik kokkupuude		Isiklik kokkupuude		Isiklik kokkupuude		Isiklik kokkupuude		Isiklik kokkupuude	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ajateenistus Eesti kaitseväes	104	8,6	131	10,9	120	9,9	107	8,8	117	13,5	135	11,3
Õppekogunemised / Kordusõppused / Vabatahtlikud reservohvitseride kursused Eesti kaitseväes	47	3,9	52	4,3	40	3,3	52	4,3	38	4,3	78	6,5
Tegevteenistuses osalemine Eesti kaitseväes (kaadrikaitseväelasena)	11	0,9	18	1,5	22	1,8	13	1,1	13	1,5	35	3,0
Kaitseliidu tegevus	64	5,3	56	4,7	53	4,4	42	3,4	30	3,5	81	6,7
Naiskodukaitse tegevus	n/a	n/a	10	0,8	10	0,8	17	1,4	13	1,5	17	1,4
Noorte Kotkaste/ Kodutütarde tegevus	n/a	n/a	45	3,8	45	3,7	42	3,4	26	3,0	64	5,4
Riigikaitseõpetus koolides	78	6,5	72	6,0	88	7,3	66	5,5	71	8,1	154	12,8
Ei oma kokkupuuteid	957	79,3	878	73,0	903	74,7	907	75,0	591	67,8	n/a	n/a
Ei oska öelda	26	2,1	74	6,2	50	4,1	65	5,4	58	6,7	n/a	n/a

Tabel 13. Lähedaste kokkupuude Eesti riigi kaitsestruktuuridega

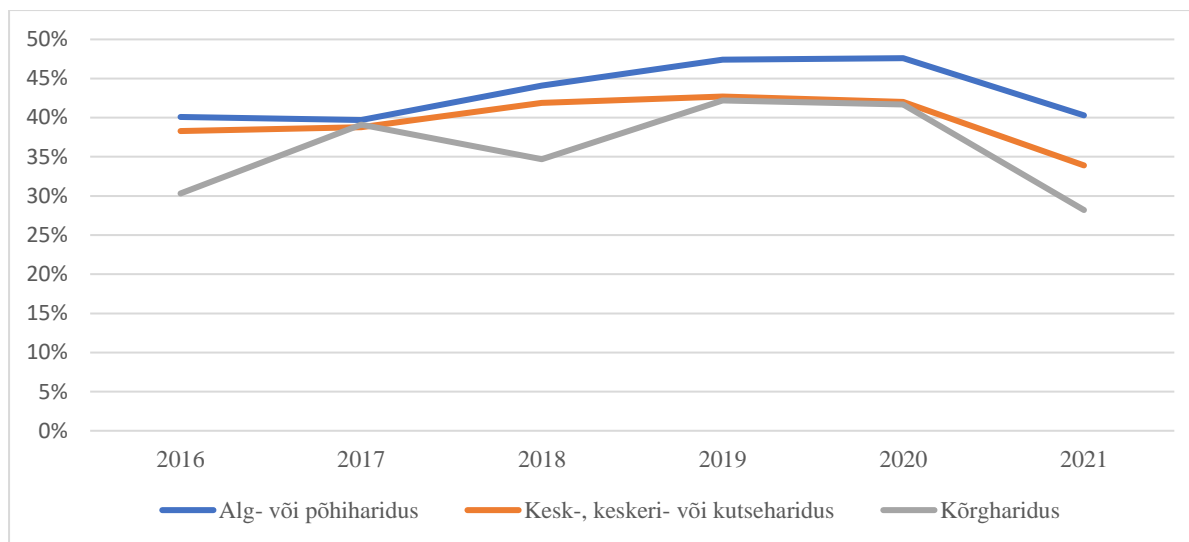
Millised on Teie lähedaste kokkupuuted Eesti riigi kaitsestruktuuridega? Siin on mõeldud ainult neid kokkupuuteid, mis Teil on olnud taasiseseisvunud Eesti riigis, st alates aastast 1991.												
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Sõbral või pereliikmel on kokkupuude		Sõbral või pereliikmel on kokkupuude		Sõbral või pereliikmel on kokkupuude		Sõbral või pereliikmel on kokkupuude		Sõbral või pereliikmel on kokkupuude		Sõbral või pereliikmel on kokkupuude	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ajateenistus Eesti kaitseväes	602	49,9	646	53,8	647	53,5	677	56,0	478	54,8	681	56,7
Õppekogunemised / Kordusõppused / Vabatahtlikud reservohvitseride kursused Eesti kaitseväes	209	17,3	234	19,5	243	20,1	231	19,1	161	18,5	452	37,7
Tegevteenistuses osalemine Eesti kaitseväes (kaadrikaitseväelasena)	127	10,5	135	11,2	144	11,9	138	11,4	92	10,6	336	28,0
Kaitseliidu tegevus	322	26,7	256	21,3	279	23,1	283	23,4	173	19,8	412	34,3
Naiskodukaitse tegevus	n/a	n/a	84	7,0	95	7,9	110	9,1	83	9,5	229	19,1
Noorte Kotkaste/ Kodutütarde tegevus	n/a	n/a	115	9,5	146	12,1	133	11,0	93	10,7	252	21,0
Riigikaitseõpetus koolides	173	14,4	150	12,4	152	12,6	159	13,1	134	15,3	362	30,2
Ei oma kokkupuuteid	432	35,8	383	31,9	368	30,4	366	30,3	241	27,6	n/a	n/a
Ei oska öelda	40	3,3	57	4,7	72	5,9	53	4,4	65	7,5	n/a	n/a

Tabel 14. Kaitsetahe

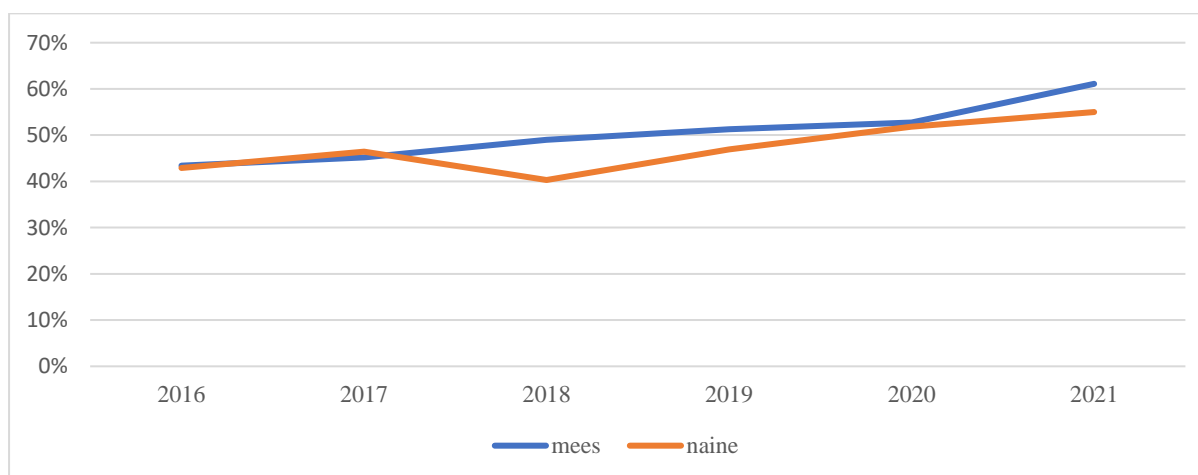
Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?												
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Pigem jah	930	77,1	996	82,9	949	78,5	965	79,8	668	76,6	858	71,5
Pigem ei	162	13,4	115	9,6	131	10,8	106	8,7	105	12,1	211	17,6
Ei oska öelda	114	9,5	91	7,5	129	10,7	138	11,4	99	11,4	131	10,9
Kokku	1206	100,0	1202	100,0	1209	100,0	1209	100,0	872	100,0	1200	100,0

Joonis 1. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel meestega vanusegruppide lõikes aastatel 2016-2021 (%).

Joonis 2. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel meestega hariduse lõikes aastatel 2016-2021 (%).

Joonis 3. Vastajate osakaal, kes leiavad, et naised võiksid teenida Kaitseväes meestega võrdsetel ametikohtadel ja väeosades soo lõikes aastatel 2016-2021 (%).

Tabel 15. Suhtumine naiste osalusse Kaitseväes grupeeritult aastal 2021.

		N	%	Kehtiv %
	Võrdsust pooldav elanikkond	283	29,6	29,6
	Võrdsust pooldav elanikkond, kuid ajateenistuse peaks läbima eraldi programmi alusel	374	39,1	39,1
	Võrdsust mittepooldav elanikkond	299	31,3	31,3
	Total	956	100	100
Puuduvad väärtused	Ülejäänud vastajad	80	6,7	
	Süsteem	165	13,7	
	Kokku	245	20,4	
Kokku		1201	100	

Tabel 16. Naiste suhe ajateenistusega usaldusvahemikud

			2016		2017		2018		2019		2020		2021	
			Statistika	Standar dviga										
Milline peaks Teie hinnangul olema naiste suhe ajateenistusega?	Keskmine		1,98	0,005	1,96	0,006	1,97	0,006	1,96	0,006	1,96	0,007	1,95	0,007
	Usalduse piir 95%	Alumine	1,97		1,95		1,96		1,95		1,94		1,93	
		Ülemine	1,99		1,98		1,98		1,97		1,97		1,96	
	Mediaan		2		2		2		2		2		2	
	Dispersioon		0,021		0,035		0,031		0,039		0,039		0,052	
	Standardhälve		0,143		0,186		0,176		0,198		0,198		0,228	
	Väikseim esinenud väärtus		1		1		1		1		1		1	
	Suurim esinenud väärtus		2		2		2		2		2		2	
	Väärtuste vahemik		1		1		1		1		1		1	
	Interkvartiilne vahemik		0		0		0		0		0		0	

Tabel 17. Naiste ajateenistuse läbimise usaldusvahemikud

		2016		2017		2018		2019		2020		2021		
		Statistika	Standar dviga											
Kas naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel ajateenistust läbivate meestega või eraldi programmi järgi, mis arvestaks naiste erineva füüsilise võimekusega?	Keskmine		1,68	0,018	1,66	0,018	1,65	0,019	1,62	0,019	1,64	0,022	1,74	0,017
	Usalduse piir 95%	Alumine	1,65		1,63		1,61		1,58		1,59		1,71	
		Ülemine	1,72		1,7		1,69		1,66		1,68		1,78	
	Mediaan		2		2		2		2		2		2	
	Dispersioon		0,31		0,328		0,335		0,339		0,357		0,312	
	Standardhälve		0,557		0,573		0,579		0,582		0,597		0,558	
	Väikseim esinenud väärtus		1		1		1		1		1		1	
	Suurim esinenud väärtus		3		3		3		3		3		3	
	Väärtuste vahemik		2		2		2		2		2		2	
	Interkvartiilne vahemik		1		1		1		1		1		1	

Tabel 18. Naiste teenimine Kaitsevæes kõikidel ametikohtadel ja väeosades usaldusvahemikud

		2016		2017		2018		2019		2020		2021	
		Statistika	Standar dviga										
Kas teie hinnangul võiksid naised Kaitsevæes teenida meestega võrdselt kõikidel ametikohtadel ja väeosades või peaksid naised teenima pigem tagalas jt toetavates funktsioonides?	Keskmine		1,65 ,018	1,62 ,018	1,66 ,019	1,60 ,019	1,56 ,022	1,52 ,019					
	Usalduse piir 95%	Alumine	1,62	1,59	1,62	1,56	1,52	1,48					
		Ülemine	1,69	1,66	1,70	1,64	1,61	1,56					
	Mediaan		2,00	2,00	2,00	2	1	1,00					
	Dispersioon		,397	,399	,428	,422	,416	,449					
	Standardhälve		,630	,631	,654	,65	,645	,670					
	Väikseim esinenud väärtus		1	1	1	1	1	1					
	Suurim esinenud väärtus		3	3	3	3	3	3					
	Väärtuste vahemik		2	2	2	2	2	2					
	Interkvartiline vahemik		1	1	1	1	1	1					

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Marii-Liis Tulk,

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Eesti elanikkonna suhtumine naiste osalusse Kaitseväes aastatel 2016–2021,

mille juhendaja on Kairi Kasearu, PhD,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Marii-Liis Tulk

24.05.2022